

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1897.

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

1899.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1897.

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

1899.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. 1—8).

1. Sjukvård.....	sid.	2.
2. Självvård och undervisning	>	5.
3. De sjukas sysselsättningar och förströelser.....	>	6.
4. Byggnader, jordområden m. m.	>	6.
5. Beklädnad, sängutredning och inventarier	>	7.
6. Uppvärmning och lyshållning	>	7.
7. Mathållning och utspisning	>	7.
8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll år 1897.....	>	7.
9. Utrymme.....	>	7.
10. Sinnessjuka och idioter	>	8.
11. Skyddsföreningen för sinnessjuka	>	8.

II.

Bilagor.

A. Tabellbilagor.

Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid.	10.
> 2. Sjukdomsformer	>	11.
> 3. Intagna	sidd. 10 o.	11.
> 4. Intagnas ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd	sid.	12.
> 5. Sinnes- och nervsjukdom inom de intagnas släkt	>	12.
> 6. Antagliga sjukdomsorsaker.....	>	13.
> 7. Stånd och yrke	>	13.
> 8. Hemort	>	14.
> 9. Tillfrisknade.....	sidd. 14 o.	15.
> 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	sid.	15.
> 11. Afidna	>	16 o. 17.
> 12. Tillfälliga sjukdomar.....	sid.	16.
> 13. Sjukdomens bestånd hos de den 31 December 1897 närvarande	>	17.
> 14. De sjukas fördelning med hänsyn till afgift, samt uppgift om kriminalpatienter	>	17.
> 15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården	>	18.
> 16. Tjenstemän och betjening	>	18.
> 17. Inkomster för hospitals underhåll.....	>	19.
> 18. Utgifter för hospitals underhåll.....	sidd. 20 o.	21.
> 19. Sammandrag af 1894 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagne medel.....	sidd. 20 o.	21.
> 20. Sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket.....	sidd. 22 o.	23.
Bil. B. Rättsmedicinskt utlåtande angående sinnesbeskaffenhet	sidd. 24—30.	
Enskilda anstalter för sinnessjuka.....	sid.	31.

Table des matières.

I.

Rapport au Roi (pages 1—8).

1. Service médical	page	2.
2. Service religieux et enseignement	>	5.
3. Occupations et amusements.....	>	6.
4. Bâtimens etc.	>	6.
5. Vêtemens, garnitures de lit, meubles	>	7.
6. Chauffage et éclairage	>	7.
7. Régime alimentaire	>	7.
8. Recettes et dépenses.....	>	7.
9. Nombre des places.....	>	7.
10. Aliénés et idiots du royaume.....	>	8.
11. Notices sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques.....	>	8.

II.

Annexes.

A. Tableaux annexés.

Tab. 1. Mouvements des aliénés dans les établissemens.....	page	10.
> 2. Formes morbides	>	11.
> 3. Admissions de l'année	pages 10 et	11.
> 4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés.....	page	12.
> 5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés.....	>	12.
> 6. Causes probables de la maladie	>	13.
> 7. Les aliénés par profession.....	>	14.
> 8. Les aliénés par domicile.....	>	14.
> 9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée).....	pages 14 et	15.
> 10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans... ..	page	15.
> 11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie) p.	16 et 17.	
> 12. Maladies intercurrentes	page	16.
> 13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1897.....	>	17.
> 14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement, et notice sur les aliénés criminels	>	17.
> 15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	>	18.
> 16. Nombre des médecins, des surveillans et des gardes malades.....	>	18.
> 17. Recettes pour les hôpitaux.....	page	19.
> 18. Dépenses pour les hôpitaux.....	pages 20 et	21.
> 19. État financier	>	20 et 21.
> 20. Résumé des rapports des médecins sur les aliénés et les idiots du royaume p.	22 et 23.	
Annexe B Rapport médico-légal sur la situation mentale p.	24—30.	
Établissements privés pour des aliénés.....	page	31.

TILL KONUNGEN.

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom rikets hospitalsväsende under 1897, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse för hospitalen att afgifva, får Medicinalstyrelsen härmed till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnna. Den omfattar redogörelse för sjukvård och dermed i sammanhang stående förhållanden, utdrag ur de af öfverläkare och predikanter afgifna berättelser angående *själavård* och *undervisning*, de sjukas *sysselsättningar* och *förströelser*, uppgifter rörande anstaltens *byggnader* och *jordområden*, *utredning* i kläder och inventarier, *uppvärmning* och *lyshållning*, *mathållning* och *utspisning*, *inkomster* och *utgifter* samt utrymme vid de särskilda anstalterna. Dessutom innehåller be-

Berättelse om hospitalen.

rättelsen uppgift om antalet i riket befintliga *sinnessjuka* och *idioter*, samt en kort redogörelse för *skyddsföreningens* för *sinnessjuka* verksamhet under redovisningsåret. Vidare meddelas såsom bilagor tabellariska öfversigter angående sjukvård och dermed sammanhängande förhållanden, rörande inkomster och utgifter för hospitals underhåll, sammandrag af 1897 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel, sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter, samt ett rättsmedicinskt utlåtande rörande sinnesbeskaffenhet. Såsom bihang afgifves en kort redogörelse för de enskilda anstaltens verksamhet.

1. Sjukvård.¹

Under redovisningsåret har ingen nybyggnad, afsedd för sinnessjuka, tagits i bruk. Anstalterna hafva i allmänhet varit fullt belagda och dessutom har det ofta blifvit nödvändigt att genom öfverskridande af det antal patienter, som enligt beräkning skulle kunna vårdas å hvarje anstalt, i någon mån tillmötesgå det trängande behovet af plats.

Vadstena hospital och asyl, som under år 1896 börjat emottaga sinnessjuka på den nya mansafdelningen, har under året blifvit i det närmaste fullt belagdt. Piteå hospital och asyl har å mansafdelningen varit fullt upptaget hela året, men å kvinnoafdelningen hafva äfven vid årets slut många platser varit lediga. Med hänsyn till denna anstalts belägenhet hafva de lediga platserna likväl icke anvisats för sjuka från södra och mellersta Sverige, utan reserverats för de nordligaste länens behof.

Vid de sinnessjukas behandling hafva tvångsmedel så litet som möjligt varit använda och egentligen utgjorts af skyddsmedel mot de sjukas angrepp mot sig sjelfva eller andra. Sänghvila i förening med ständig öfvervakning såsom behandlingsmetod för sinnessjukdom har alltmera blifvit tillämpad och har fortfarande lemnat samma goda resultat som förut.

Å Lunds hospital har ytterligare ett steg tagits framåt i syftet att bereda sinnessjuka en omsorgsfullare behandling, i det en öfvervakningsafdelning inrättats i hvarje könsafdelnings cellpaviljong. Denna afdelning utgöres af ett större rum för tio sängar, ett isoleringsrum med ingång från det större rummet, ett matrum och ett betjeningsrum. Genom denna förändring hafva fyra celler måst uppoffras, men då i stället 11 sjukplatser erhållits, uppstår härigenom en vinst af 7 platser och dessutom tillfälle att genom ständig öfvervakning undgå att isolera mera oroliga och osnygga patienter, som, öfverlemnade åt sig sjelfva i en cell, lätt förfalla i skadliga vanor. Genom denna förändring har således inalles 14 platser vunnits, så att detta hospital erhållit utrymme för 368 patienter.

Å Kristinehamns hospital hafva stormande och våldsamma patienter, som ej kunnat för sitt störande sätt vårdas på öfvervakningssalen för oroliga, vanligen icke isolerats, men väl förlagts på isoleringsrum med öppen eller åtminstone ej låst dörr och ständig bevakning i korridoren.

Å anstalten i Vadstena har nattbevakning anordnats i den så kallade pelaresalen, hvilken är belagd med 20 osnygga, delvis rätt oroliga och opålitliga kroniskt sjuka qvinnor, och har resultatet varit rätt tillfredsställande.

Försök har å Lunds hospital blifvit gjordt med användande af sköterskor å öfvervakningsafdelning för män. Härom har hospitalets öfverläkare yttrat sig sålunda: »Sedan det visat sig svårt att erhålla lämpliga skötare i tillräckligt antal för öfvervakningsafdelningarna och isynnerhet för natttjensten derstädes, gjordes mot årets slut försök att delvis anställa sköterskor äfven för männens öfvervakning. Sköterskor anställdes dock endast å den ena öfvervakningsafdelningen, den å läns-paviljongen, och blott i två af de tre dagstjenserna samt i natttjensten. En äldre gift, synnerligen pålitlig skötare stannade i ena dagtjensten, som han innehåft sedan afdelningens öppnande. Från kvinnosidan utvaldes de tre sköterskor, som ansågos lämpligast. Försöket har hittills i allo aflupit väl, men ännu vågar jag ej

utsträcka det till den andra afdelningen, dit de opålitligaste af de sjuka blifvit förlagda. I vårt försök ingick äfven den nyheten, att samma person fick vaka hvarje natt, i stället för att nattvakttjenstgöringen förut varit bestridd i tur och ordning af hela sjukvårdsbetjeningen. Äfven detta har visat sig gå bra.»

Omsättning af sjuka.

Qvarliggande från år 1896. Vid redovisningsårets början funnos å statens samtliga anstalter qvarliggande 4,140. Af dessa voro 2,183 män och 1,957 qvinnor, motsvarande de förra 52·7 % och de senare 47·3 % af samtliga qvarliggande. Vid början af år 1896 voro å samtliga dessa anstalter qvarliggande 3,746.

Intagna under år 1897. Antalet intagna har varit 880, nämligen 445 män och 435 qvinnor, motsvarande de förra 50·6 % och de senare 49·4 % af alla intagna. Under år 1896 intogos å statens samtliga anstalter 1,242, således 362 mer än under år 1897. Detta förhållande har berott derpå att den nya mansafdelningen i Vadstena togs i bruk år 1896. De under år 1897 intagna utgjorde 17·5 % af de under samma år vårdade.

Antalet vårdade under år 1897 har utgjort 5,020, nämligen 2,628 män och 2,392 qvinnor, motsvarande de förra 52·4 % och de senare 47·6 % af samtliga vårdade. Under år 1896 vårdades å samma anstalter 4,988, således 32 mindre än under redovisningsåret.

Afförda under år 1897 blefvo 779, nämligen 405 män och 374 qvinnor, motsvarande de förra 52·0 % och de senare 48·0 % af samtliga afförda. Under år 1896 affördes å statens anstalter 848, således 69 mer än under redovisningsåret. Jemförelsen mellan intagna och afförda visar att 101 flera blifvit intagna än afförda.

Intagna sjuka.

Beträffande olika sjukdomsformer hos de under året intagna utvisar tab. 2 följande:¹

Tungsinne förekom hos 242, hvaraf 105 män och 137 qvinnor, resp. 43·4 % och 56·6 %. De för tungsinne intagna manliga patienterna utgjorde 23·6 % af alla intagna män, de för tungsinne intagna kvinnorna utgjorde 31·5 % af alla under året intagna qvinnor.

Ursinne förekom hos 277, deraf 136 män och 141 qvinnor, motsvarande resp. 49·1 % och 50·9 %. De för ursinne intagna manliga patienterna utgjorde 30·6 % af alla intagna män, de för ursinne intagna kvinnliga patienterna utgjorde 32·4 % af alla intagna qvinnor.

Förryckthet förekom hos 158, deraf 84 män och 74 qvinnor, motsvarande 53·2 % och 46·8 %. Af alla intagna män utgjorde de för förryckthet intagna 18·9 %, af alla intagna qvinnor utgjorde de för förryckthet intagna 17·0 %.

Svagsinhet förekom hos 127, deraf 64 män och 63 qvinnor, resp. 50·4 % och 49·6 %. Af alla intagna män voro 14·4 % intagna för svagsinhet, af alla intagna qvinnor 14·6 % intagna för svagsinhet.

Sinnessjukdom med förlamning förekom hos 39, deraf 32 män och 7 qvinnor, resp. 82·1 % och 17·9 %. Af alla intagna

¹ Referent Medicinalrådet Bolling.

¹ En man (ränsakningsfånge), intagen för observation och undersökning, befunns icke lida af sinnessjukdom.

män utgjorde de för demantia paralytica intagna 7.2 %, af alla intagna kvinnor utgjorde de för denna sjukdom intagna 1.6 %.

Sinnessjukdom med fallandesot förekom hos 21, deraf 16 män och 5 kvinnor, resp. 76.2 % och 23.8 %. Af alla intagna män utgjorde antalet för sinnessjukdom med fallandesot intagna män 3.6 % och af alla intagna kvinnor antalet för samma sjukdom intagna kvinnor 1.1 %.

För *fånighet* blefvo 15 intagna, hvaraf 7 män och 8 kvinnor, resp. 46.7 % och 53.3 %. Procenttalet af de för denna sjukdom intagna män och kvinnor i förhållande till hela antalet intagna af hvardera könet var resp. 1.6 % och 1.8 %.

Af alla intagna ledo 27.5 % af tungsinne

>	>	>	>	31.5 %	>	ursinne
>	>	>	>	18.0 %	>	förryckthet
>	>	>	>	14.5 %	>	svagsinnet
>	>	>	>	4.4 %	>	sinnessjukdom med förlamning
>	>	>	>	2.4 %	>	sinnessjukdom med fallandesot
>	>	>	>	1.7 %	>	fånighet

Sålunda framgår af jämförelsen af de särskilda sjukdomsformer, som förekommit hos män och kvinnor, att männen i vida högre grad än kvinnorna lidit af sinnessjukdom med förlamning och af förryckthet, kvinnorna deremot mera än männen af tungsinnet och ursinne.

Af de 880 under året å samtliga vårdanstalterna intagna hade 15.2 % inkommit till Upsala hospital, 14.7 % till Lunds, 14.5 % till Vadstena, 8.9 % till Kristinehamns, 8.5 % till Stockholms, 7.8 % till Vexjö, 7.7 % till Göteborgs, 6.9 % till Piteå, 5.0 % till Nyköpings och till Hernösands, 3.8 % till Lunds asyl, 1.4 % till Visby hospital samt 0.6 % till Malmö asyl.

Förhållandet emellan de intagna och vårdade uttryckes med följande procenttal för hvarje vårdanstalt: Göteborg 28.8 %, Visby 27.3 %, Lunds hospital 27.2 %, Nyköping 24.7 %, Vexjö 24.2 %, Upsala 23.7 %, Stockholm 21.9 %, Kristinehamn 20.3 %, Piteå 18.5 %, Hernösand 16.1 %, Vadstena 14.9 %, Lunds asyl 3.8 % och Malmö asyl 2.8 %. Antalet å de särskilda anstalterna intagna patienterna angifves i tab. 3.

Af de för enkel sinnessjukdom 804 intagna voro 389 män och 415 kvinnor, 91.4 % af alla intagna, 87.6 % af intagna män och 95.4 % af intagna kvinnor. Med hänsyn till de särskilda anstalterna var förhållandet emellan intagna sjuka med enkel sinnessjukdom behäftade och alla intagna sjuka följande: Göteborg, Hernösand, Kristinehamn, Nyköping, Visby och Malmö asyl 100.0 %, Upsala 94 %, Vexjö 92.6 %, Piteå 90.2 %, Lunds hospital 89.1 %, Vadstena 84.4 %, Stockholm 81.3 %, Lunds asyl 75.8 %. Under öfriga i tab. 3 upptagna sjukdomskategorier förekommo inalles 75 fall eller 8.5 % af samtliga intagna sjuka.

Beträffande *åldern hos de intagna* har det visat sig (tab. 3) att förhållandet dermed är följande:

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0.2 %	5.5 %	14.8 %	12.9 %	14.4 %	13.8 %	10.0 %	9.6 %	10.9 %	6.4 %	1.5 %

Sjukdomens *bestånd före intagningen* har kunnat bestämmas för 874 bland 879 intagna, således för 99.4 %. De olika beståndstiderna för dessa 874 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Öfver 5 år.
28.9 %	31.7 %	10.5 %	5.5 %	3.8 %	3.1 %	16.5 %

Antal *förutgångna anfall af sinnessjukdom* före intagningen har kunnat bestämmas i 873 fall af 879 intagna, således för 99.3 %. De recidiverande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Intet förutgången anfall.	Ett förutgången anfall.	Två förutgången anfall.	Tre förutgången anfall.	Fyra o. s. v.
70.1 %	14.9 %	5.4 %	2.2 %	7.4 %

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen såsom 70.1 till 29.9.

Den ålder, då sinnessjukdom första gången uppträdt bland under år 1897 intagna, har i 2 fall icke kunnat utrönas. I alla öfriga fall är den anford, hvarigenom visas (tab. 4), att de talrikaste fallen inträffat för män i åldern 21—25 år, dernäst under åldersperioden 16—20 år samt derefter vid 26—30 år. Beträffande de intagna kvinnorna hafva de talrikaste fallen inträffat vid åldern 31—35 år, dernäst under åldersklassen 16—20 och derefter vid 26—30 år.

Med afseende på de *under året intagnas civilstånd* har det visat sig, att mer än dubbelt så många ogifta (556) som gifta (269) förekommit samt att 32 varit enkor, 15 enklingar, 4 fränskilda hustrur och 3 fränskilda män. Af de 39 med *dementia paralytica* behäftade funnos 25, som voro eller varit gifta, 14 voro ogifta. Af de gifta hade 14 (10 män och 4 kvinnor) barn.

Inom de intagnas släkt har sinnessjukdom kunnat spåras i 456 fall och nervsjukdom i 19 fall (tab. 5), hvilket utgör resp. 51.9 % och 2.2 % af alla intagna. Sinnes- och nervsjukdom har bland de under året intagna kunnat spåras i 8.7 % hos fäder, i 11.0 % hos moder, i 0.6 % hos båda föräldrarna, i 9.2 % hos faderns föräldrar eller syskon, i 9.7 % hos moderns föräldrar eller syskon, i 0.1 % hos båda föräldrarnas föräldrar eller syskon och i 14.8 % hos den sjukas syskon.

Särskilda sjukdomsorsaker finnas angifna i 714 fall bland de intagna (tab. 6). Dervid förekomma ärftligt anlag 113 gånger, missbruk af spritdrycker 60 gånger, kärlek 53 gånger, olyckor och motgångar 52 gånger, febrar (typhus, typhoid, influenza, exanthematisk feber m. m.) 48 gånger, kroppslig eller psykisk öfveranstängning 45 gånger, husliga bekymmer 40 gånger, häftig sinnesrörelse 39 gånger, religiös inflytelse 27 gånger o. s. v. Såsom orsak till sinnessjukdom med förlamning förekommer syfilis 15 gånger, missbruk af spirituosa 9 gånger, skador å hufvudet, öfveranstängning, husliga bekymmer, olyckor och motgångar hvardera 3 gånger o. s. v. Då 39 sådana sjuka intagits har syfilis sålunda kunnat påvisas i 38.5 % af dessa fall.

Angående *de intagnas stånd och yrke* framgår (tab. 7), att en betydlig del tillhört de jordbrukande klasserna. Om nämligen till dessa hänföres icke blott jordbrukande ståndspersoner, hemmansegare och torpare utan äfven tjänare och daglönare af jordbruksklass, uppgår antalet af hithörande intagna till 374 eller 42.5 % af alla intagna. Orsaken härtill är hufvudsakligen den, att rikets invånare till en öfvervägande del tillhör denna klass. Af öfriga stånd och yrken äro handverkare och näringsidkare

företrädde af 144, enskild betjening af 125, fattighjon af 43, fabriksarbetare af 36, handlande af 28, sjöfartsidkare af 22, civile embets- och tjänstemän af 21, militärer af 18, lärare af 18, skolungdom och studerande af 16 personer o. s. v.

Af de för *dementia paralytica* intagna voro 13 handverkare och näringsidkare, 8 civile embets- och tjänstemän, 5 handlande, 4 enskild betjening, 3 sjöfartsidkare, 2 ingenjörer, 2 tjennare, daglönare af jordbruksklass o. s. v.

Af de intagna voro 654 *bosatta på landet* och 225 *i stad* (tab. 8), motsvarande resp. 74.4 % och 25.6 % af alla intagna.

Bland länen var det största antalet intagna (84) från Malmöhus län och det minsta antalet (14) från Gotlands och från Jemtlands län.

Tillfrisknade.

Inalles 323, nämligen 142 män och 181 kvinnor affördes från anstalterna såsom *tillfrisknade* (tab. 9). Alla hade vårdats för enkel sinnessjukdom. Enär antalet för enkel sinnessjukdom vårdade under året uppgått till 4,609 (enligt hoplagda uppgifterna härom i tab. 1 af resp. läkares årsberättelser) utgör sålunda de från enkel sinnessjukdom tillfrisknade 7.0 % af alla för denna sjukdomsform under år 1897 vårdade. Under 1896 uppgick denna procent till 6.5 %, under år 1895 till 6.7 %, under år 1894 till 7.6 %, under år 1893 till 6.0 % och under år 1892 till 7.0 %. Hela antalet tillfrisknade i förhållande till hela antalet vårdade utgjorde 6.4 % eller 0.4 % mer än under föregående år och 0.2 % mer än under år 1895, under hvilka år hela antalet tillfrisknade i förhållande till hela antalet vårdade utgjorde resp. 6.0 % och 6.2 %. Å de olika anstalterna har tillfriskningsprocenten aftagit i följande ordning: Visby 15.9 %, Göteborg 14.0 %, Kristinehamn 11.7 %, Lund 10.7 %, Nyköping äfvenledes 10.7 %, Upsala 9.4 %, Vexjö 9.1 %, Piteå 7.3 %, Hernösand 7.0 %, Stockholm 6.4 %, Vadstena 2.8 %.

Å Lunds och Malmö asyler har ingen tillfrisknat, alldenstund derstädes endast vårdats obotliga sinnessjuka, för hvilka i bästa fall endast kan väntas förbättring.

Äfven å de öfriga anstalterna beror tillfriskningsprocenten hufvudsakligen på det stora antalet der vårdade obotliga, som å hospitalen kvarstanna år för år och vid beräkning af tillfriskningsprocenten nedtrycka denna siffra.

Hvad beträffar *de tillfrisknades ålder* framgår af tab. 9 att inga voro under 15 år gamla, 7.8 % voro 16—20, 18.3 % voro 21—25, 12.7 % voro 26—30, 13.3 % voro 31—35, 15.2 % voro 36—40, 7.4 % voro 41—45, 9.8 % voro 46—50, 10.8 % voro 51—60, 4.0 % voro 61—70 och 0.9 % öfver 70 år.

I afseende på *de tillfrisknades vistelsetid å hospital* stälde sig förhållandet sålunda, att 77.7 % vistats der kortare tid än ett år, 13.3 % under 1—2 år, 3.7 % under 2—3 år, 2.2 % under 3—4 år, 1.55 % under 4—5 år samt 1.55 % öfver 5 år.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst har för de under året tillfrisknade varit: mindre än 3 månader för 8.3 % af samtliga tillfrisknade; 3—12 månader för 58.5 %; 1—2 år för 17.3 %; 2—3 år för 6.2 %; 3—4 år för 3.7 %; 4—5 år för 1.9 %; öfver 5 år för 4.0 %.

Tillfriskningsprocenten beträffande de för enkel sinnessjukdom under åren 1888—1897 å hospitalen intagna utgjorde (tab. 10) 44.2 %, om de sjuka intagits inom 2. år efter sjukdo-

mens uppkomst, men 7.6 %, om sjukdomen före intagningen egt bestånd mer än 2 år.

Afidna.

Antalet å anstalterna *afidna* under år 1897 utgjorde (tab. 11) tillsammans 196, deraf 120 män och 76 kvinnor, motsvarande 3.9 % af alla vårdade, 4.6 % af vårdade män och 3.2 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1896 utgjorde 3.8 %, 4.1 % och 3.6 %. Af de *afidna* vårdades 69.9 % för enkel sinnessjukdom, 19.9 % för sinnessjukdom med förlamning, 4.6 % för sinnessjukdom med fallandesot och 5.6 % för fänighet. Beräknas dödlighetsprocenten i de olika sjukdomarna efter antalet vårdade i de olika sjukdomsformerna (resp. 4,609; 121; 127 och 162) finnes den vara i enkel sinnessjukdom 3.0 %, i sinnessjukdom med förlamning 32.2 %, i sinnessjukdom med fallandesot 7.1 %, i fänighet 6.8 %.

Förhållandet mellan antalet *afidna* och antalet vårdade å de olika anstalterna var följande: Kristinehamn 1.0 %, Visby 2.3 %, Hernösand 3.3 %, Lunds asyl 3.3 %, Malmö 3.3 %, Nyköping 3.4 %, Upsala 3.5 %, Göteborg 3.8 %, Lunds hospital 3.8 %, Vadstena 3.8 %, Piteå 3.9 %, Vexjö 6.0 %, Stockholm 9.0 %.

Af de *afidna* hade 58 eller 29.6 % vistats å anstalten mindre än ett år, 94 eller 48.0 % 1—5 år, 24 eller 12.2 % 6—10 år, 1 eller 0.5 % 11—15 år, 3 eller 1.5 % 16—20 år, 16 eller 8.2 % öfver 20 år.

Bland *dödsorsakerna* intaga lungsjukdomarna förnämsta rummet, i det att å anstalterna 56 dödsfall af akuta och kroniska lungsjukdomar, samt 51 fall af tuberkulos förekommit, af hvilka flertalet varit lungtuberkulos, under det att dödsfall af sjukliga förändringar i hjernan och dess hinnor, deruti inbegripna de sjukliga förändringar, som förekomma i *dementia paralytica*, endast inträffat 27 gånger.

Dessutom hafva 2 fall af sjelfinord och 5 fall af vådadöd förekommit.

Tillfälliga sjukdomar.

Inga svårare epidemier hafva förekommit under året. Af akuta infektionssjukdomar hafva förekommit mässling (3 fall i Piteå), nervfeber (7 fall i Hernösand och Vadstena), parotitis (1 fall), influenza (76 fall), difteri (3 fall i Kristinehamn och Vadstena), erysipelas (51 fall); af kroniska infektionssjukdomar tuberkulos och lupus (85 fall). Af konstitutionella sjukdomar hafva chloros och anæmi förekommit i 10 fall; af hjernsjukdomar: hjernkongestion i 6 fall, hjernblödning i 4 fall, hjernuppmjukning i 2 fall. Hela antalet tillfälliga sjukdomar har utgjorts af 1,591 fall eller 31.7 % af samtliga under året vårdade. Under 1896 förekommo tillfälliga sjukdomar i 29 % af alla vårdade.

Vid årets slut närvarande.

Sjukdomens bestånd bland de vid årets slut närvarande 4,242 har kunnat bestämmas för 4,204 eller 99.0 %. Bland dessa hade sjukdomen egt bestånd mindre än ett år för 5.6 %, 1—2 år för 6.6 %, 2—3 år för 6.3 %, 3—5 år för 9.9 %, 5—10 år för 22.8 %, öfver 10 år för 46.5 %. Således voro 87.8 %, som vårdades å anstalterna sådana, som vistats derstädes mera än 2 år. Förflidet år var denna procent 86.6.

Å de särskilda anstalterna förekommo *de, som vårdats derstädes mer än 2 år*, i följande procenttal af samtliga vid årets slut närvarande: Göteborg 66·5 %, Kristinehamn 73·4 %, Lunds hospital 76·6 %, Visby 78·1 %, Nyköping 80·0 %, Upsala 81·0 %, Stockholm 83·3 %, Vexjö 84·3 %, Piteå 87·1 %, Hernösand 89·5 %, Vadstena 96·0 %, Malmö 100·0 % och Lunds asyl 100·0 %.

Med hänsyn till afgift voro de vid årets slut närvarande sjuka sålunda fördelade (tab. 14), att 120 eller 9·7 % tillhörde betalande i första klass, 410 eller 9·7 % betalande i andra klass, 3,494 eller 82·4 % betalande i tredje klass, hvarjemte 218 eller 5·1 % voro fria från afgift.

Kriminalpatienter.

Kriminalpatienter eller sådana, hvilka äro åtalade eller dömda för straffbar handling, utgjorde vid årets slut 211 (175 män och 36 kvinnor) eller 5·0 % af samtliga kvarliggande. Af dessa tillhörde 151 (128 män och 23 kvinnor) sådana, hvilka icke kunnat i följd af sinnessjukdom fällas till ansvar för brottslig handling, 14 voro sinnessjuka ransakningsfångar och 46 straffångar, som under strafftiden blifvit sinnessjuka. Å de olika anstalterna förhöll sig antalet vårdade kriminalpatienter till hela antalet vårdade på följande sätt: Malmö asyl 8·9 %, Vexjö 7·0 %, Visby 6·8 %, Lunds hospital 5·3 %, Göteborg 4·7 %, Stockholm 4·4 %, Vadstena 4·3 %, Nyköping 3·9 %, Lunds asyl 3·6 %, Hernösand 3·3 %, Kristinehamn 2·9 %, Piteå 3·0 %, Upsala 2·8 %. Det högsta relativa antalet hade således Malmö asyl, det lägsta Upsala.

Följande brott hade blifvit begångna af de 211 kriminalpatienterna, nämligen: mord och dråp af 54, mordbrand af 52, rån, stöld och bedrägeri af 40, öfvervåld och misshandel af 39, mordförsök af 7, hemfridsbrott af 4, barnamord af 3, resande af lifsfarligt vapen af 2, knifskärning af 2, försök till våldtäkt af 2, bettlande af 2, samt majestätsbrott, otukt, förargelseväckande beteende, mord och mordbrand, hvardera brottet begånget af 1 kriminalpatient.

Underhållsdagar.

Antalet underhållsdagar för de under året på anstalterna vårdade uppgick till 1,537,298 (tab. 15). Medeltalet dagligen vårdade utgjorde alltså 4,210 mot 3,994 under år 1896.

Omkostnader för sjukvård.

Totalkostnaden för den egentliga sjukvården beräknad af hela kostnaden, med undantag af kostnaden för byggnader, reparationer, onera och utskylder, utgjorde 1,649,911 kronor 68 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarna erhålles som totalkostnad för hvarje person och dag 1 krona 7 öre och för år 391 kronor 90 öre, mot resp. 1 krona 9 öre och 400 kronor 52 öre under år 1896. Å de särskilda hospitalen har kostnaden för person och dag förhållit sig på följande sätt: Göteborg 1·54, Visby 1·37, Kristinehamn 1·27, Stockholm 1·27, Nyköping 1·19, Piteå 1·18, Hernösand 1·14, Vadstena 1·07, Vexjö 1·06, Malmö 1·02, Lunds hospital och Lunds asyl 0·95, Upsala 0·86. Skillnaden emellan den dyraste (Göteborg) och den billigaste (Upsala) utgör 68 öre.

Läkemedelskostnaden för året uppgick till 17,089 kronor 33 öre, eller för hvarje sjuk för dag till 1·2 öre och 4 kronor 25 öre i medelkostnad för hvarje person för år.

Tjenstemän och betjening.

Antalet vid anstalterna för den egentliga sjukvården anställda tjenstemän och betjening uppgick till 548 (tab. 16). Om härifrån afräknas läkarepersonalen, tillsammans 28, samt uppsyningsmän och förestånderskor, 26 personer, så återstå 494 såsom utgörande den egentliga vaktbetjeningen. Enär medeltalet sjuka för dag under året vid statens anstalter uppgått till 4,210, hade alltså hvar och en af sjukbetjeningen att tillse 8·5 sjuka. Å de olika anstalterna hade hvar och en att tillse följande sjuka: Kristinehamn 6·3, Upsala 6·7, Lunds hospital 6·8, Hernösand 7·6, Piteå 8·0, Visby 8·0, Vexjö 8·3, Göteborg 8·3, Nyköping 8·6, Vadstena 9·8, Stockholm 9·9, Malmö 11·6 och Lunds asyl 12·7.

2. Sjalavård och undervisning.

Gudstjenst har hållits å statens hospital och asyler alla sön- och högtidsdagar under året, vanligen under form af högmessa, med sådan förkortning, att hela förrättningen icke upptagit längre tid än högst en timme. Å de stora anstalterna i Lund och Vadstena har det befunnits nödvändigt att föranstalta om tvenne gudstjenster, i Lund en för hospitalet och en för asylens personal, i Vadstena en för mansafdelningen och en för kvinnoafdelningen. Å de flesta anstalter har aftonbön hållits på julaften och nyårsafton samt ottesång på juldag och trettondag.

Gemensam nattvardsgång har endast förekommit å de större hospitalen. Enskildt har H. H. Nattvard utdelats åt dem, som sådant begärt och befunnits vara vid sådan sinnesförfattning, att detta kunde ske. Passionspredikningar hafva hållits under någon söckendag af veckan under fastetiden. Å de anstalter, som hafva bostadslägenheter för predikanten eller ligga nära intill stad, har denne personligen ledt flere andaktsstunder derstädes och förestått undervisningen. Sålunda har i Stockholm meddelats undervisning två timmar i veckan, en timme för hvardera afdelningen, hvarvid hufvudsakligen historisk läsning förekommit. I Upsala har predikanten hållit morgonbön omväxlande på mans- och kvinnoafdelningen, samt dessutom meddelat undervisning en timme i veckan för hvardera af dessa afdelningar med läsning och skrifning som undervisningsämne. I Vadstena har morgonbön förrättats af predikanten omväxlande å den ena afdelningen, under det vederbörande uppsyningsman eller förestånderska samtidigt utfört samma förrättning å den andra. Skolundervisning, som predikanten derstädes meddelat två gånger i veckan, har omfattat läsning, skrifning och räkning. I Lund har predikanten hållit morgonbön, två gånger i veckan meddelat undervisning och en gång i veckan hafva patienter sysselsatts med sång och enkla religiösa samtal. I Hernösand har predikanten tvenne gånger i veckan om vintern och en gång i veckan under sommaren hållit aftonbön, dervid psalmsång och bibelläsning förekommit. I Hernösand har äfven predikanten en eftermiddag i veckan under de fyra första månaderna af året föreläst för patienterna något ur historiska, naturvetenskapliga, skönliterära eller religiösa skrifter samt avslutat föreläsningen med bön. De öfriga månaderna af året har samme pre-

dikant två gånger i veckan besökt anstalten på morgonen, då någon bibelbetraktelse lästs och morgonbön hållits. Anstaltens bibliotek hafva i allmänhet förkofrats och varit af patienter flitigt anlidade. Resebeskrifningar, naturhistoriska berättelser och planschverk hafva varit mest omtyckta.

Periodiskt sinnessjuka och konvalescenterna hafva varit mottagligast för undervisning och mest hågade för läsning. I allmänhet har det tillika förmärkts, att äfven de slöa haft synbar förnimmelse af religiös helgd under gudstjenst- och bönestunder.

3. De sjukas sysselsättningar och förströelser.

Den arbetskraft, som kommit till användning å anstalterna, synes af nedanstående framställning, upptagande de dagsverken, hvilka blifvit utförda af patienterna derstädes:

	Mans- dagsverken.	Qvinn- dagsverken.	Tillsammans.
Å Göteborgs hospital	19,190	9,093	20,283
» Hernösands »	11,204	11,255	22,459
» Kristinehamns »	31,557	20,498	52,055
» Lunds »	19,548	21,624	41,172
» Lunds asyl	39,339	28,140	67,479
» Malmö »	8,293	9,612	17,905
» Nyköpings hospital	6,229	5,874	12,103
» Piteå hospital och asyl	12,258	9,551	21,809
» Stockholms hospital	13,007	11,416	24,423
» Upsala »	31,443	13,354	44,797
» Vadstena hospital och asyl	37,704	32,158	69,862
» Vexjö »	18,063	9,430	27,493
» Visby »	3,061	2,459	5,520
			Summa 427,360

Å statens anstalter för sinnessjuka hafva således under redovisningsåret 427,360 dagsverken utförts. Antagas arbetsdagarna hafva varit omkring 300 och 4,210 patienter dagligen varit närvarande samt vidare dessa dagsverken fördelas på de 300 arbetsdagarna och qvoten deraf jämföres med de dagligen närvarande, befinnes det att öfver 33 % af de närvarande varit sysselsatta med arbete. Till uppmuntran för arbetande patienter har lemnats från 5 till 15 öre om dagen, undantagsvis något mera, alltefter flit och yrkesskicklighet. Dessa flitpenningar hafva användts till anskaffande af kaffe, inköp af någon småsak m. m., och för männen till inköp af tobak, hvars förbrukning likväl hållits inom mycket måttliga gränser. Somliga patienter hafva sparat sina flitpenningar och derigenom skaffat sig en liten summa, som kunde komma till nytta vid utskrifning från anstalten. Å Lunds asyl har i allmänhet utdelats flitpenningar endast i några få undantagsfall. I stället hafva arbetande patienter till uppmuntran erhållit tillägg till matportionen för dagen.

Såvidt möjligt varit, hafva de sjuka sysselsatts med arbete i fria luften, såsom trädgårds- och annat jordbruksarbete, planeringar, anläggning och underhåll af vägar, vedsågning m. m. Bristen på plats å anstalterna har dock förorsakat, att endast sinnessjuka, som varit i det största behovet häraf, kunnat intagas. Denna omständighet har haft till följd, att den hufvudsakligaste delen af anstaltens patienter varit sådana, som på

grund af sinnesoro, förvirring eller slöhet antingen alls icke eller blott stundvis och motvilligt kunnat förmås att på något sätt arbeta. Detta förhållande har äfven medfört, att, oaktadt många handverkare intagits å anstalterna, antalet å verkstäderna derstädes arbetande patienter icke varit särdeles stort. Flere af dessa å handverkerierna arbetande hafva icke före inkomsten till anstalten varit yrkeskunniga, utan derefter haft lust att under ledning af de anställda handverkarna arbeta i något yrke. Lättast har det varit att förmå patienter biträda i lättare arbete vid renhållning, städning, i kök och tvätt. Mattflätning och klistring af tändsticksaskar hafva på en del anstalter visat sig vara en lämplig sysselsättning för de sjuka männen. Med drefplockning hafva äfven slöa och förvirrade patienter kunnat sysselsättas. Qvinnorna hafva sysselsatts med hvarjehanda qvinlig slöjd samt såsom biträden i kök och tvätt m. m.

För att åstadkomma afledning för patienternas sjukliga föreställningar och motverka deras själsförmögenheters förfall hafva de icke blott så mycket som möjligt förmåtts till sysselsättning, utan äfven erhållit lämplig förströelse. Den dagliga har utgjorts af promenad i anstaltens park och läsning. Under de stora högtiderna hafva mat- och dagrum blifvit på enkelt sätt prydda; vid julen har julgran anskaffats, rikligare belysning åstadkommit, omvexling i kosten beredts; vid midsommar majstång blifvit upprest i parken och patienterna samlats deromkring. De sjuka hafva icke sällan fått tillfälle att höra musik, som i högtids-salen föredragits af artister eller amatörer. Enkla kaffefester, som blifvit tillställda emellanåt på de flesta anstalter, hafva också lemnat omvexling i det eljest enformiga anstaltslivet. Äfven utflykter på ångbåt eller med jernväg hafva på ett par anstalter varit anordnade för de lugna patienterna. I Upsala och Lund hafva månatliga samkväm förekommit, dervid de sjuka i temligen stort antal fått njuta af musik, erhållit enkla förfriskningar samt roat sig med dans och lekar.

Utom det anslag till kostförbättring och förströelse under högtidsdagar, hvilket lemnats af statsmedel och donationer, hafva medel för samma ändamål erhållits genom enskild persons frikostighet. Sålunda har äfven under redovisningsåret Friherre Oscar Dickson till nöjen och förströelser för patienterna å Göteborgs hospital skänkt 500 kronor.

4. Byggnader och jordområde m. m.

Under redovisningsåret har arbetet å *Upsala asyl* fortgått. All invändig puts inom administrationshuset, maskinbyggnaden och portvaktstugan har blifvit fullbordad och en del snickeri derstädes utfördt; paviljongerna II, IV och VI hafva blifvit förda under tak, hvarjemte grunden blifvit lagd till paviljongerna III, V och VII, äfvensom till köksbyggnaden och verkstadshuset. Förberedande ritningsarbeten till värmeledningen äfvensom till den elektriska belysningen hafva blifvit utförda.

Vid *Kristinehamns hospital* har arbetet med anläggning af ångvärmeledning inom afdelningarna C och C¹ i det närmaste blifvit afslutade, nytt maskin- och ångpannehus blifvit uppfördt samt elektrisk belysning anordnad inom hela hospitalet.

Sedan de förberedande arbetena med ritningar, arbetsbeskrifningar, förslagskontrakt och dylikt, afseende uppförande af nya läkarebostäder vid *Vadstena hospital och asyl* samt *Nyköpings*

hospital, blifvit fullbordade, hafva dessa arbeten under redovisningsåret blifvit utbudna på entreprenad.

Dessutom hafva större eller mindre reparationer å anstalterna blifvit verkställda, bland hvilka de vigtigaste varit följande:

Vid *Kristinehamns hospital* har en byggnad, afsedd för ekonomibetjening blifvit uppförd och ett nytt vattenfilter anlagdt.

Vid *Lunds hospital* har en ny öfvervakningsafdelning blifvit inredd af den omfattning, såsom i denna underdåniga berättelse under rubriken sjukvård blifvit omförd; ett rum, afsedd för histologiska undersökningar har blifvit anordnad och biblioteket har blifvit flyttadt till ett nyinredd rum å asyl.

Vid *Vadstena hospital och asyl* har invid mansafdelningen uppförts en tillbyggnad, innehållande skölj- och torkrum; en tillbyggnad af tvätthuset har äfven egt rum, hvarjemte den s. k. pelaresalen, som användts till sofsal för qvinnor, blifvit på det sätt förändrad, att golvet sänkts till sitt ursprungliga läge, hvarigenom pelarnes socklar åter kommit i dagen och rummets kubikinnehåll ej obetydligt ökats.

Å *Vexjö hospital* har varmvattensledning jemte aflopp blifvit införd i cellafdelningen.

5. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar och sängkläder vid samtliga anstalterna uppgick under redovisningsåret till 125,889 kronor 17 öre mot 122,577 kronor 67 öre under föregående år.

Utgifterna till inventarier uppgingo till 47,290 kronor 12 öre mot 45,057 kronor 51 öre under föregående år.

6. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna till uppvärmning och lyshållning uppgingo till 206,156 kronor 43 öre mot 201,861 kronor 3 öre under föregående år.

7. Mathållning och utspisning.

Mathållningen sker fortfarande medelst egen hushållning å alla anstalter med undantag för Visby hospital, der mathållningen bestrides af Gotlands läns lasarett och omkostnaden fördelas på båda sjukvårdsinrättningarna i förhållande till patientantalet.

Totalkostnaden för utspisning såväl för de sjuke som ock för tjänstemän och betjening, hvilka åtnjöto denna förmån, utgjorde 748,669 kronor 3 öre mot 735,370 kronor 76 öre under föregående år. Utspisningskostnaden beräknad endast för sjuka af alla klasser, uppgick till 554,857 kronor. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarna erhålles medelkostnaden för utspisningen af hvarje sjuk, utgörande 36.1 öre för hvarje dag och 131 kronor 80 öre för året. Under år 1896 voro motsvarande tal 37.1 öre och 135 kronor 29 öre. Medelpriset för dag och person har å följande anstalter, uppställda i ordning efter prisbilligheten varit följande: Nyköping 32.4, Vexjö 33.4,

Vadstena 34.1, Lund 34.4, Malmö 36.0, Upsala 36.7, Piteå 37.3, Kristinehamn 38.3, Hernösand 38.7, Göteborg 39.7, Stockholm 40.7. Skillnaden mellan det billigaste (Nyköping) och det dyraste (Stockholm) medelpriset har varit 8.3 öre.

8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll.

Redogörelse för de till hospitals underhåll anvisade inkomster och utgifter återfinnes i tabellerna 17 och 18 samt ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel i tabellen 19.

Hufvudinkomsten var statsanslaget 1,000,000 kronor. Patientafgifterna uppgingo till 869,911 kronor 61 öre, inkomsterna af trädgård och jordbruk till 89,513 kronor 83 öre, diverse inkomster 69,629 kronor 70 öre. Ränta å patientafgifterna, ersatt begrafningskostnad, underhållsbidrag och anmärkningsmedel hafva tillsammans icke lemnat större inkomst än 16,835 kronor 95 öre. Statsanslaget har således utgjort omkring 49 % af inkomsterna, patientafgifterna omkring 43 %.

Trädgård och jordbruk hafva lemnat en nettobehållning af 24,127 kronor 52 öre, af hvilken behållning 604 kronor 81 öre äro förvärfvade å Vexjö hospital, 3,351 kronor 9 öre å Kristinehamns hospital, 7,220 kronor 55 öre å Upsala hospital, 7,897 kronor 69 öre å Lunds hospital och asyl samt 9,000 kronor 78 öre å Vadstena hospital och asyl. Deremot hafva å anstalterna i Stockholm, Göteborg och Piteå inkomsterna af trädgård och jordbruk understigit utgifterna för samma ändamål.

9. Utrymme.

Genom anordnande af öfvervakningsafdelningar å Lunds hospitals cellpaviljonger hafva tillsammans 14 platser vunnits, nemligen 7 på mans- och 7 på qvinnoafdelningen.

Vid redovisningsårets slut fanns plats för följande antal sinnessjuka å statens anstalter i:

Göteborgs hospital å allmän kl.	88 m.,	87 qv.,	å 1:a kl.	— m.,	— qv.,	s:a	175
Hernösands	115	110		—	—		225
Kristinehamns	150	150		—	—		300
Lunds	169	169		15	15		368
Lunds asyl	418	418		—	—		836
Malmö	87	88		—	—		175
Nyköpings	74	66		—	—		140
Piteå hospital och asyl	150	150		—	—		300
Stockholms hospital	137	113		10	10		270
Upsala hospital	240	176		30	—		446
Vadstena hosp. o. asyl	400	358		13	13		784
Vexjö hospital	107	97		8	8		220
Visby	17	15		—	—		32
Summa	2,152 m.,	1,997 qv.,	å 1:a kl.	76 m.,	46 qv.,	s:a	4,271
				4,149			122

Utrymmet har äfven under redovisningsåret visat sig otillräckligt, hvilket bland annat framgår deraf, att 441 ansökningar inkommit om intagning af sinnessjuka, som vid den tid, då an-

sökningen inlemnades, af brist på plats hvarken kunde emottagas å den anstalt, der ansökningen var gjord, ej heller å någon annan af statens anstalter.

10. Sinnessjuka och idioter.

Tab. 20 utgör ett sammandrag af de uppgifter, hvilka det åligger vederbörande presterskap att afgifva till resp. provinsial-, extra provinsial- och stadsläkare öfver de sinnessjuka och idioter, som tillhöra hvarje församling. Tabellen upptager de sinnessjukas antal till 9,340 och idioternas till 7,069 eller tillsammans 16,409. Af de sinnessjuka tillhörde 7,392 landsbygd och 1,948 stad, af idioterna tillhörde 6,547 landsbygd och 522 stad. Af de sinnessjuka vårdades 3,357 å hospital eller asyl, 85 å läns-lasarett, 1,429 å fattighus, 58 å enskild anstalt, 4,409 i enskildt hus; af idioterna vårdades 235 å hospital eller asyl, 12 å läns-lasarett, 694 å fattighus, 311 å enskild anstalt, 5,816 i enskildt

hus. För redovisningsåret liksom för föregående år hafva inga fullständiga uppgifter erhållits från Stockholm och Göteborg.

För år 1896 upptaga vederbörandes uppgifter 8,725 sinnessjuka och 7,028 idioter eller tillsammans 15,753.

11. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1897 har Skyddsföreningen öfverlemnats till öfverläkarne vid statens anstalter för sinnessjuka, 125 kronor att utdelas åt behöfvande patienter vid deras utskrifning. Dessutom har åt en behöfvande sinnessjuk i Stockholm öfverlemnats 75 kronor, hvadan således under året utdelats tillhopa 1,200 kronor. Till bestridande af dessa utgifter har Skyddsföreningen haft att tillgå årsavgifterna af 104 ledamöter samt räntan af sitt kapital, som vid årets början uppgick till 31,934 kronor 46 öre och vid årets slut stigit till 33,120 kronor 89 öre.

Stockholm den 30 december 1898.

U nderdå n i g s t

KLAS LINROTH.

D. M. PONTIN.

G. BOLLING.

R. A. WAWRINSKY.

G. DUNÉR.

Anton Holmberg.

BILAGOR.

A. Tabellbilagor.

Öfversigt af antalet *vårdade* å statens anstalter för sinnessjuka under år 1897.

Tab. 1.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.																
																	Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	Qvarliggande sjuka från år 1896.			Intagna under år 1897.			Summa vårdade under år 1897.			Afförda under år 1897.			Qvarliggande till år 1898.		
																		m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
Göteborgs hospital	175	80	88	168	34	34	68	114	122	236	26	37	63	88	85	173																
Hernösands »	225	117	112	229	26	18	44	143	130	273	27	17	44	116	113	229																
Kristinehamns »	300	155	151	306	36	42	78	191	193	384	35	45	80	156	148	304																
Lunds »	354	172	174	346	64	65	129	236	239	475	54	57	111	182	182	364																
Lunds asyl	836	417	418	835	18	15	33	435	433	868	17	16	33	418	417	835																
Malmö »	175	87	88	175	2	3	5	89	91	180	2	4	6	87	87	174																
Nyköpings hospital	140	73	61	134	19	25	44	92	86	178	18	20	38	74	66	140																
Piteå hospital och asyl	300	150	119	269	22	39	61	172	158	330	23	21	44	149	137	286																
Stockholms hospital	270	145	123	268	43	32	75	188	155	343	42	32	74	146	123	269																
Upsala »	446	261	171	432	82	52	134	343	223	566	74	51	125	269	172	441																
Vadstena » och asyl	784	394	336	730	58	70	128	452	406	858	43	37	80	409	369	778																
Vexjö »	222	115	101	216	35	34	69	150	135	285	38	31	69	112	104	216																
Visby »	32	17	15	32	6	6	12	23	21	44	6	6	12	17	15	32																
Summa	4,259	2,183	1,957	4,140	445	435	880*	2,628	2,392	5,020	405	374	779	2,223	2,018	4,241																

Öfversigt öfver å de särskilda anstalterna för sinnessjuka under år 1897 *intagna* sjuka, jemte

Tab. 3.

1.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.														15.			16. 17. 18. 19.																			
	A n s t a l t .														Summa intagna.			Ålder vid																			
	Göteborgs.	Hernösands.	Kristinehamns.	Lunds hospital.	Lunds asyl.	Malmö.	Nyköpings.	Piteå.	Stockholms.	Upsala.	Vadstena.	Vexjö.	Visby.	m.	qv.	S.a.	Under fyra 15 år.	16-20.	21-25.	26-30.																	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.															
Enkel sinnessjukdom <i>Insania simplex</i>	34	34	26	18	36	42	52	63	11	14	2	3	19	25	20	35	31	30	75	51	48	60	29	34	6	6	389	415	804	—	—	23	24	77	44	56	52
Sinnessjukdom med förlänning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	11	2	—	—	—	—	—	—	—	1	11	2	5	1	1	1	4	—	—	—	—	32	7	39	—	—	—	—	—	—	1	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	2	3	1	—	2	—	6	1	1	—	—	—	16	5	21	—	1	—	—	4	1	3	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	8	—	—	—	—	7	8	15	—	1	—	1	3	1	1	—
Summa	34	34	26	18	36	42	64	65	18	15	2	3	19	25	22	39	43	32	82	52	58	70	34	34	6	6	444	435	879	—	2	23	25	84	46	61	53

* En man (ransakningsfånge), intagen för observation och undersökning, befanns icke lida af sinnessjukdom.

Uppgift på åldern, då sinnessjukdom första gången uppträdt bland de under år 1897 å statens anstalter för sinnessjuka *intagna*, jemte deras civilstånd.

Tab. 4.

1. Ålder vid första insjuknandet.	2. Summa.			3. Procent af intagna.	4. S j u k d o m.								5. C i v i l s t å n d.									
					6. Enkel sinnessjukdom. <i>Insania simplex.</i>		7. Sinnessjukdom med förlamning. <i>Dementia paralytica.</i>		8. Sinnessjukdom med fallandesot. <i>Insania epileptica.</i>		9. Fånighet. <i>Idiotia.</i>		10. Ogifta.		11. Giffta.		12. Enklingar.		13. Enkor.		14. Frånskiljda.	
	m.	qv.	S:a.		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
	Under 15 år	17	17		34	3.9	8	7	—	1	2	1	7	8	16	17	1	—	—	—	—	—
16—20	74	71	145	16.5	72	69	—	—	2	2	—	—	65	58	8	10	1	3	—	—		
21—25	104	64	168	19.2	99	63	—	1	5	—	—	—	95	51	8	11	1	2	—	—		
26—30	61	69	130	14.8	59	69	1	—	1	—	—	—	49	45	11	24	1	—	—	—		
31—35	37	73	110	12.5	31	71	5	2	1	—	—	—	20	37	16	30	—	5	1	1		
36—40	50	39	89	10.1	45	36	5	1	—	2	—	—	19	21	29	15	2	2	—	1		
41—45	30	31	61	6.9	17	29	9	2	4	—	—	—	8	15	21	13	—	2	1	1		
46—50	18	22	40	4.6	13	22	5	—	—	—	—	—	8	7	9	11	1	4	—	—		
51—60	27	33	60	6.8	19	33	7	—	1	—	—	—	7	8	17	15	2	9	1	1		
61—70	18	13	31	3.5	18	13	—	—	—	—	—	—	2	4	13	5	3	4	—	—		
Öfver 70 år	6	3	9	1.0	6	3	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	4	1	—	—		
Okänd	2	—	2	0.2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—		
Summa	444	435	879	—	389	415	32	7	16	5	7	8	291	265	135	134	15	32	3	4		

Uppgift på sinnes- och nervsjukdom, som förekommit inom de *intagnas* slägt.

Tab. 5.

1. S j u k d o m.	2. Sinnessjukdom													3. Nervsjukdom.																										
	4. hos fader.		5. hos moder.		6. hos båda föräldrarne.		7. hos faders föräldrar eller sy-skön.		8. hos modrens föräldrar eller sy-skön.		9. hos båda föräldrarnes föräldrar eller sy-skön.		10. hos den sjukas sy-skön.		11. Summa.		12. Epilepsi			13. Chorea			14. Hypochondri eller hysteri			15. Summa.														
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.										
	Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	29	38	38	42	—	1	37	40	38	44	—	1	59	66	201	232	433	2	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	5	—	1	7	10	17
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	4	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	—	3	—	—	3	1	1	1	—	—	—	2	8	4	12	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1			
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1				
Summa	32	38	41	44	1	3	40	41	40	45	—	1	60	70	214	242	456	3	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	5	—	1	9	10	19

Uppgift på antagliga orsaker, under hvilkas inflytelser
sinnessjukdomar kunna anses hafva uppkommit bland
de å statens anstalter för sinnessjuka under år
1897 *intagna*.

Tab. 6.

1. Antagliga orsaker.	2. Summa.			3. Intagna.						4.		5.		6.	
	m.	qv.	S:a.	Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i> .		Sinnessjukdom med förlämningsparalytica.		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i> .		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i> .		Pånighet, <i>Idiotia</i> .			
				m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Skador å hufvudet	18	5	23	14	5	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Inflammation af hjernan och dess hinnor	5	—	5	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Slaganfall	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Organiska hjernlidanden	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ålderdom	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hjertfel	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Chorea	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Epilepsi	2	3	5	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—	—	—
Febrar (typhus, typhoid, exanthematisk, influenza m. m.)	26	22	48	24	22	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Bleksot och blodbrist	1	7	8	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Syfilis	17	5	22	4	3	13	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Menstruationsrubbingar (pubertets- och cessationsperioderna)	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Missfall	—	3	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hafvandeskap	—	4	4	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Barnsång	—	22	22	—	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Digifning	—	19	19	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sjelfbeäckelse	20	5	25	20	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Missbruk af spritdrycker	56	4	60	45	3	8	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Oordentligt lefnadsätt	6	7	13	5	5	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—
Missbruk af läkemedel (opiat, chloralhydrat m. fl.)	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Öfveranstängning, psykisk, kroppslig	22	23	45	19	23	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Religiös inflytelse	14	13	27	14	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kärlek	17	36	53	17	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Husliga bekymmer	15	25	40	14	23	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Olyckor och motgångar	27	25	52	24	25	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fattigdom, elände (pauperism)	11	8	19	11	7	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Häftig sinnesrörelse	13	26	39	13	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sorg öfver anhörigs död	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Operation och oro för sådan	2	2	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vanvårdad uppfostran	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fängelselif, enkelt	1	2	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" i cell	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Allmän sjuklighet	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hufvudvärk	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Förkylning	4	5	9	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sömnlöshet	1	3	4	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lunginflammation	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Neurasthenia	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ledgångsrheumatism	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Coitus reservatus	—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Magsjukdom	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blåskatarr	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Större bulnad	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Morbus Basedowii	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Döfstumhet	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bevåringsexercis	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ärftligt anlag	46	67	113	45	65	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—
Spirituosamissbruk hos fadern	14	8	22	11	7	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—
Utan känd orsak	151	125	276	133	115	6	2	7	2	5	6	—	—	—	—

Uppgift på de å statens anstalter för sinnessjuka under
år 1897 *intagnas* stånd och yrke.

Tab. 7.

1. Stånd och yrke.	2. Summa.			3. Sjukdom.						4.		5.		6.		
	m.	qv.	S:a.	Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i> .		Sinnessjukdom med förlämningsparalytica.		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i> .		Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i> .		Pånighet, <i>Idiotia</i> .		Summa.		
				m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.
Presterskap	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	6
Lärare	2	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	16	18
Skolungdom och studerande	15	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	16
Civile embets- och enskilde tjänstemän	4	7	8	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	14	7	21
Vaktbetjening	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	6
Jernvägsbetjening	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Militärer	9	6	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	11	7	18
Jurister utan tjänst, advokater	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Läkare	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Farmaceuter	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Barnmorskor	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Ingenjörer och tekniker	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	5
Literatörer	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Konstnärer	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Sjöfartssidkare (sjömän, fiskare)	11	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	8	22
Landbrukare af ståndpersonsklass	2	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	5	7
Bönder och jordtorpare	66	101	—	—	4	1	3	1	—	—	—	—	—	93	103	196
Fabriksidkare och bruksegare	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Fabriksarbetare	19	16	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	20	16	36
Handverkare, näringsidkare	67	62	9	4	1	—	—	—	—	—	1	—	—	77	67	144
Handlande	11	12	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	13	28
Tjenare, daglönare af jordbrukarsklass	88	75	1	1	4	—	—	—	—	—	2	—	—	93	78	171
Enskild betjening och daglönare icke tillhörande jordbrukarsklass	48	69	3	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	53	72	125
Fattighjon	13	23	—	—	—	—	—	1	2	4	—	—	—	15	28	43
Okänt yrke	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Summa	390	415	32	7	16	5	7	8	445	435	880	—	—	—	—	—

Uppgift på de å statens anstalter för sinnessjuka under år 1897 *intagnas* hemort.

Tab. 8.

1. Sjukdom.	2. Summa.			3. H e m o r t.																											
				4. L ä n.														5. Göteborgs och Bohus.													
				6. Stockholms stad.	7. Stockholms.		8. Upsala.		9. Södermanlands.		10. Östergötlands.		11. Jönköpings.		12. Kronobergs.		13. Kalmar.			14. Gotlands.		15. Blekinge.		16. Kristianstads.		17. Malmöhus.		18. Hallands.			
m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	389	415	804	24	23	12	13	15	22	15	14	17	23	8	11	16	14	15	12	6	7	9	5	16	28	37	36	13	11	16	31
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	32	7	39	8	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2	—	2	—	—	—	2	—	1	—	5	2	—	—	—	
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	16	5	21	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	
Fånighet, <i>Idiotia</i>	7	8	15	—	—	1	—	—	1	—	2	—	3	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2	—	—	—	1	
Summa	444	435	879	32	24	17	13	16	23	16	16	17	26	10	12	20	14	19	12	6	8	11	6	17	28	44	40	13	11	18	31

1. Sjukdom.	17. H e m o r t.																													
	18. L ä n.																				19. Land.		20. Stad.							
	21. Elfborgs.	22. Skaraborgs.	23. Vermlands.	24. Örebro.	25. Västmanlands.	26. Kopparbergs.	27. Gefleborgs.	28. Västernorrlands.	29. Jemtlands.	30. Västerbottens.	31. Norrbottens.	32. Urrikes ort.	33. Okändt.	34. m.		35. qv.		36. m.		37. qv.										
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	18	13	14	12	20	32	13	17	20	6	28	22	9	9	20	19	8	4	11	17	9	14	—	—	—	—	291	318	98	97
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	1	—	2	—	—	—	—	1	—	1	1	1	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	11	2	21	5
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	2	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	14	5	2	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	7	1	1
Summa	21	13	18	12	21	32	13	17	22	6	29	23	10	9	23	19	9	5	12	19	10	15	—	—	—	322	332	122	103	

Öfversigt af de å statens anstalter för

Tab. 9.

1. Sjukdom.	2. A n s t a l t.															3. Summa tillfrisknade.	4. Å l.																		
	5. Göteborgs.	6. Herösands.	7. Kristianstads.	8. Lunds hospital.	9. Lunds asyl.	10. Malmö.	11. Nyköpings.	12. Piteå.	13. Stockholms.	14. Upsala.	15. Västern.	16. Vexjö.	17. Visby.	18. Under 15 år.			19. 16—20.		20. 21—25.																
														m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.															
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	7	26	14	5	19	26	18	33	—	—	—	—	8	11	13	11	11	11	27	26	12	12	10	16	3	4	142	181	323	—	—	6	19	33	26
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	7	26	14	5	19	26	18	33	—	—	—	—	8	11	13	11	11	11	27	26	12	12	10	16	3	4	142	181	323	—	—	6	19	33	26

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de 10 sista åren å statens anstalter för sinnessjuka intagna sjuka, som lidit af enkel sinnessjukdom.

Tab. 10.

1. Intagningsår.	2. Sjukdomens bestånd före intagningen.	3. Intagna.			4. Tillfrisknade.			5. Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
		1888	Under 2 år	271	289	560	128	125	253	47.2
	Öfver 2 år	84	88	172	6	12	18	7.1	13.6	10.5
1889	Under 2 år	212	214	426	112	109	221	52.8	50.9	51.9
	Öfver 2 år	106	84	190	11	1	12	10.4	1.2	6.3
1890	Under 2 år	221	229	450	110	98	208	49.8	42.8	46.2
	Öfver 2 år	97	68	165	5	4	9	5.2	5.9	5.5
1891	Under 2 år	213	279	492	80	107	187	37.6	38.4	38.0
	Öfver 2 år	121	83	204	8	3	11	6.6	3.6	5.4
1892	Under 2 år	306	275	581	118	99	217	38.6	36.0	37.3
	Öfver 2 år	109	80	189	9	7	16	8.3	8.8	8.5
1893	Under 2 år	255	261	516	106	107	213	41.6	41.0	41.3
	Öfver 2 år	91	92	183	12	9	21	13.2	9.8	11.5
1894	Under 2 år	264	319	583	145	141	286	54.9	44.2	49.1
	Öfver 2 år	106	54	160	5	6	11	4.7	11.1	6.9
1895	Under 2 år	244	329	573	107	154	261	43.9	46.8	45.5
	Öfver 2 år	104	108	212	11	9	20	10.6	8.3	9.4
1896	Under 2 år	299	353	652	122	154	276	40.8	43.6	42.3
	Öfver 2 år	257	175	432	6	13	19	2.3	7.4	4.4
1897	Under 2 år	288	301	589	120	152	272	41.7	50.5	46.2
	Öfver 2 år	96	98	194	14	8	22	14.6	8.2	11.3
	Summa	2,573	2,849	5,422	1,148	1,246	2,394	44.6	43.7	44.2
	Öfver 2 år	1,171	930	2,101	87	72	159	7.4	7.7	7.6
	Summa summarum	3,744	3,779	7,523	1,235	1,318	2,553	33.0	34.9	33.9

sinnessjuka under år 1897 tillfrisknade.

e r.												Vistelseid inom hospitalet.					Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst.																										
19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.																						
												Under 1 år.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3-12 månader.	1-2 år.	2-3.	3-4.	4-5.	Öfver 5 år.	Okändt.																		
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.																
15	26	25	18	18	31	11	13	14	17	13	22	5	8	2	1	117	134	14	29	4	8	3	4	3	2	1	4	15	12	83	106	24	32	10	10	4	8	3	3	3	10	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—														
15	26	25	18	18	31	11	13	14	17	13	22	5	8	2	1	117	134	14	29	4	8	3	4	3	2	1	4	15	12	83	106	24	32	10	10	4	8	3	3	3	10	—	—

Öfversigt öfver antalet *sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuka för dag, äfvensom öfver kostnaden för utspisning och för läkemedel, samt totalkostnad för sjukvården, vid samtliga statens anstalter för sinnessjukas behandling under år 1897.*

Tab. 15.

1. Anstalt.	2. Antal sjukplatser vid års slut.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuka för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuka).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.							
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.			
				Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.
Göteborgs hospital . . .	175	63,992	175	25,393	21	—	39.7	145	10	732	05	—	1.1	4	18	98,213	88	1	54	561	17		
Hernösands > . . .	225	83,190	228	32,193	79	—	38.7	141	20	1,046	14	—	1.3	4	59	95,053	53	1	14	416	90		
Kristinehamns > . . .	300	110,731	303	42,360	08	—	38.3	139	80	1,614	16	—	1.5	5	33	141,021	75	1	27	465	41		
Lunda > . . .	368	129,017	353	149,139	93	—	34.4	125	54	4,333	87	—	1.0	3	65	410,124	66	—	95	345	22		
> asyl	836	304,880	835																				
Malmö >	175	63,660	174	22,936	75	—	36.0	131	82	396	00	—	0.6	2	28	65,061	13	1	02	373	91		
Nyköpings hospital . . .	140	49,827	137	16,153	06	—	32.4	117	91	726	30	—	1.5	5	30	59,070	14	1	19	431	17		
Piteå hospital och asyl	300	102,151	280	38,159	53	—	37.3	136	28	1,330	85	—	1.3	4	75	120,173	27	1	18	429	19		
Stockholms hospital . . .	270	98,044	269	39,861	44	—	40.7	148	18	1,853	65	—	1.9	6	89	124,119	33	1	27	461	41		
Upsala >	446	160,761	440	59,070	70	—	36.7	134	25	2,272	20	—	1.4	5	16	138,762	10	—	86	315	36		
Vadstena > och asyl	784	280,111	767	95,470	01	—	34.1	124	47	2,774	81	—	1.0	3	62	298,652	92	1	07	389	38		
Vexjö hospital	220	79,345	217	26,495	87	—	33.4	122	10	763	09	—	0.9	3	51	83,772	61	1	06	386	05		
Visby >	32	11,589	32	7,623	06	—	65.8	238	22	56	21	—	0.5	1	76	15,886	36	1	37	496	45		
Summa	4,271	1,537,298	4,210	554,857	43	—	36.1	131	80	17,899	33	—	1.2	4	25	1,649,911	68	1	07	391	90		

Uppgift på de vid statens anstalter för sinnessjukas behandling i och för den egentliga sjukvården anställda *tjenstemän och betjening.*

Tab. 16.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Öfverläkare.	Asylläkare.	Biträdande läkare.	Underläkare.	Amnuser.	Uppsyningsmän.	Föreståndarekor.	Sjukvaktare.	Sjukvakterkor.	Medeltal sjukplatser dagligen året om upplägna.	Medeltal sjuka för dag för hvar och en af sjukbetjeningen.
Göteborgs hospital	1	—	1	—	—	1	1	12	9	175	8.3
Hernösands >	1	—	1	—	—	1	1	16	14	228	7.6
Kristinehamns >	1	—	1	—	—	1	1	24	24	303	6.3
Lunda >	1	—	1	—	1	1	1	26	26	353	6.8
> asyl	—	1	—	2	—	1	1	33	33	835	12.7
Malmö >	—	—	1	—	—	1	1	8	7	174	11.6
Nyköpings hospital	1	—	—	—	—	1	1	8	8	137	8.6
Piteå > och asyl	1	—	1	—	—	1	1	18	17	280	8.0
Stockholms >	1	—	1	—	1	1	1	15	22	269	7.3
Upsala >	1	—	2	—	—	1	1	38	28	440	6.7
Vadstena > och asyl	1	—	2	—	—	1	1	40	38	767	9.8
Vexjö >	1	—	1	—	—	1	1	13	13	217	8.3
Visby >	1	—	—	—	—	1	1	2	2	32	8.0
Summa	11	1	12	2	2	13	13	253	241	4,210	8.5

Inkomster för hospitals underhåll år 1897.

Tab. 17.

	Statsanslag.		Patient- afgifter.		Ränta å patient- afgifter.		Ersatt be- grafnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmärk- ningsmedel.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa	1,000,000	—	—	—	—	—	—	—	310	25	—	—	—	—	—	—	1,000,310	25
Göteborgs hospital	—	—	33,120	78	10	85	45	42	—	—	64	51	726	50	4,055	06	38,023	12
Hernösands »	—	—	42,570	35	25	48	111	—	—	—	3	10	1,375	20	2,676	64	46,761	77
Kristinehamns »	—	—	57,028	95	45	83	60	80	—	—	4	36	1,890	39	20,392	07	79,422	40
Lunds » och asyl	—	—	256,781	50	127	95	576	—	—	—	—	—	40,018	95	15,624	68	313,129	08
Malmö asyl	—	—	30,122	10	9	66	60	—	—	—	—	—	1,765	58	—	—	31,957	34
Nyköpings hospital	—	—	25,041	50	10	63	60	—	—	—	—	—	2,736	05	—	—	27,848	18
Piteå » och asyl	—	—	52,289	10	78	17	175	50	—	—	2	25	1,251	86	5,292	10	59,088	98
Stockholms »	—	—	62,956	55	18	73	184	85	14,000	—	10	50	5,406	90	876	99	83,454	52
Upsala »	—	—	101,572	40	63	60	120	—	—	—	—	—	1,595	86	20,862	74	124,214	60
Vadstena » och asyl	—	—	155,813	08	48	51	407	10	—	—	—	—	8,225	26	17,815	64	182,309	59
Vexjö »	—	—	47,210	50	40	92	145	50	—	—	—	—	3,626	64	1,917	91	52,941	47
Visby »	—	—	5,404	80	14	48	—	—	—	—	—	—	1,010	51	—	—	6,429	79
Summa	1,000,000	—	869,911	61	494	81	1,946	17	14,310	25	84	72	69,629	70	89,513	83	2,045,891	09

Tab. 18.

	Afskrifning.		U t g i f t e r.										
			Aflöning.		Utspisning.		Linne samt gång- och sängkläder.		Eldning och lyshällning.				
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.			
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	1,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Göteborgs hospital	—	—	26,941	72	33,650	77	7,718	46	13,270	10			
Hernösands »	27	12	29,413	82	42,031	88	4,939	63	7,714	93			
Kristinehamns »	—	—	39,368	39	57,991	60	8,787	75	17,348	58			
Lunds » och asyl	21	35	86,324	11	214,961	81	37,813	29	63,142	28			
Malmö asyl	—	—	14,554	72	27,683	43	6,121	14	8,584	27			
Nyköpings hospital	—	—	17,681	52	21,342	57	5,316	03	6,140	14			
Piteå » och asyl	—	—	37,835	25	52,393	38	5,183	75	13,567	37			
Stockholms »	—	—	29,868	43	51,255	19	11,771	23	15,405	79			
Upsala »	—	—	48,579	71	80,653	63	14,691	97	23,055	03			
Vadstena » och asyl	—	—	62,975	37	123,917	24	15,806	74	28,217	44			
Vexjö »	—	—	25,367	72	35,164	47	6,369	23	8,595	62			
Visby »	30	—	4,788	69	7,623	06	1,369	95	1,114	88			
Summa	78	47	425,199	45	748,669	03	125,889	17	206,156	43			

¹⁾ Af beloppet hafva utgått i 90,220 kr. till anordnande af elektrisk belysning m. m. vid Kristinehamns hospital; 707 kr. för varmvattenledning vid Vexjö hospital m. m. samt 267 kr. 90 öre till diverse andra kostnader. — ²⁾ Till utgiftssumman kommer utaf Adelswärdiska stiftelsen med 310 kr. 25 öre bekostade underhållet för en frisäng vid

Tab. 19.

Sammandrag af 1897 års redovisning

D e b e t.					
<i>Balans från år 1896.</i>					
Skulder: Kassan		43	66		
Patientafgifter		5,433	40		
Lundgrenska donationsfonden		705	17		
Diverse		120,762	60		
Anordnande af asyl för sinnessjuka i Vadstena		5,695	67		
Anläggning af asyl för sinnessjuka i Upsala		20,885	69		
Nybyggnad för sinnessjuka qvinnor vid Lunds asyl		16,632	94		
Ombyggnad af cellflygeln vid Nyköpings hospital		113	50		
Byggnad för bageri och bryggeri vid Vexjö hospital		3,890	—	174,162	63
<i>Afskrifning.</i>					
Se Tab. 18		—	—	78	47
<i>Utgifter.</i>					
Se Tab. 18		—	—	2,033,072	26
<i>Balans till år 1898.</i>					
Behållningar och fordringar:					
Kontant		8,890	43		
Förråden		165,867	78		
Patientafgifter		11,264	06		
I bank ianestående		152,019	63		
Diverse		41,734	43		
Förskott		8,000	—	387,024	33
Summa		—	—	2,591,337	60

underhåll år 1897.

U t g i f t e r.

Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	—	—	91,697	—	—	—	—	—	²⁾ 4,017	73	—	—	—	—	97,214	73
732	05	1,469	23	4,015	85	4,476	53	611	95	446	17	4,158	89	450	—	5,194	86	103,136	58
1,046	14	1,100	22	2,025	76	8,516	70	517	96	743	53	2,911	50	750	35	2,638	90	104,351	32
1,614	16	1,489	63	5,766	07	17,775	42	1,296	97	55	44	9,999	52	—	—	17,040	98	178,534	51
4,333	87	7,816	47	8,301	76	42,107	39	1,488	25	3,450	03	15,073	17	975	—	7,726	99	493,514	42
396	—	1,476	10	2,748	86	6,071	61	561	87	513	61	2,934	74	878	12	—	—	72,524	47
726	30	1,079	03	2,144	64	6,362	25	522	03	—	—	2,399	72	950	—	768	16	65,432	39
1,330	85	1,751	87	2,950	78	8,594	58	561	34	94	33	4,599	28	—	—	5,946	90	134,809	68
1,853	65	3,807	50	3,706	18	16,224	09	602	65	170	—	8,344	13	1,330	—	2,288	47	146,627	31
2,272	20	3,934	14	4,463	83	13,632	39	728	10	273	19	5,539	49	100	—	13,642	19	211,565	87
2,744	81	4,508	95	8,607	70	30,796	12	1,380	91	76	45	9,987	36	2,852	67	8,814	86	300,686	62
763	09	1,479	73	2,446	53	17,884	19	443	48	—	—	5,346	50	1,625	—	1,313	10	106,798	66
56	21	231	67	112	16	1,268	19	25	25	—	—	564	49	400	—	10	90	17,565	45
17,869	33	30,144	54	47,290	12	265,406	46	8,740	76	5,822	75	75,876	52	10,311	14	65,386	31	³⁾ 2,032,762	01

samt 770 kr. till byggnadsarbete vid Nyköpings hospital. — ²⁾ Af beloppet hafva utgått 1,284 kr. 88 öre för ritningar och kostnadsförslag, 2,464 kr. 95 öre till resekostnader Vadstena hospital, hvarigenom hela underhållskostnaden för året uppgår 2,033,072 kr. 26 öre.

öfver till hospitalsväsendet anslagna medel.

K r e d i t.					
<i>Balans från år 1896.</i>					
Behållningar och fordringar:					
Kontant		7,570	75		
Förråden		148,586	86		
Patientafgifter		11,677	50		
I bank inestående		165,018	93		
Diverse		47,130	38		
Förskott		5,000	—	384,984	42
<i>Inkomster.</i>					
Se Tab. 17		—	—	2,045,891	09
<i>Balans till år 1898.</i>					
Skulder: Kassan					
		1,342	67		
Patentafgifter		4,568	49		
Lundgrenska donationsfonden		721	88		
Diverse		124,792	10		
Anordnande af asyl för sinnessjuka i Vadstena		5,267	56		
Anläggning af asyl för sinnessjuka vid Upsala		24,852	60		
Byggnad för bageri och bryggeri vid Vexjö hospital		1,916	88	163,462	18
Summa		—	—	2,594,337	69

Tab. 20.

	S i n n e s s j u k a.																			
	Antal.	Från			Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom					
		landbyggd.	städer.	ej angifvet.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifva.	ej angifvet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	över 40 år.	ej angifven.	enskilde hus.	enskild anstalt.	fattighus.	länslasarett.	hospital eller asyl.	ej angifven på plats.
Stockholms stad ¹⁾ . . .	522	—	522	—	166	165	191	—	—	522	—	—	—	522	—	—	226	—	296	—
Stockholms län . . .	251	215	36	—	123	128	—	184	67	—	5	80	166	—	122	3	12	1	113	—
Upsala » . . .	204	167	37	—	89	115	—	155	49	—	5	57	142	—	94	1	24	—	85	—
Södermanlands » . . .	238	184	54	—	135	103	—	159	79	—	5	88	145	—	66	1	48	5	118	—
Östergötlands » . . .	514	394	120	—	233	281	—	364	150	—	3	176	335	—	223	8	64	2	216	1
Jönköpings » . . .	490	432	58	—	243	247	—	346	144	—	5	190	295	—	322	3	50	1	114	—
Kronobergs » . . .	321	313	8	—	154	167	—	218	103	—	2	103	216	—	203	1	20	2	95	—
Kalmar » . . .	443	390	53	—	241	202	—	324	119	—	3	138	302	—	274	2	57	4	106	—
Gotlands » . . .	106	87	19	—	48	58	—	76	30	—	1	32	73	—	66	—	11	—	29	—
Blekinge » . . .	237	165	72	—	120	117	—	173	64	—	4	86	147	—	106	5	55	3	68	—
Kristianstads » . . .	393	357	36	—	200	193	—	312	81	—	4	141	248	—	185	4	44	6	154	—
Malmöhus » . . .	597	436	161	—	276	321	—	448	141	8	7	179	409	2	182	5	119	2	289	—
Hallands » . . .	283	238	45	—	114	169	—	202	81	—	—	83	200	—	179	2	19	2	81	—
Göteborgs stad ¹⁾ . . .	315	—	315	—	158	157	—	—	—	315	—	—	—	315	—	—	315	—	—	—
Göteborgs och Bohus län.	348	320	28	—	154	194	—	252	96	—	1	103	244	—	198	2	28	7	113	—
Elfsborgs län . . .	632	581	51	—	316	316	—	445	187	—	2	176	454	—	396	4	50	11	171	—
Skaraborgs » . . .	411	375	36	—	215	196	—	292	119	—	2	127	282	—	234	4	26	12	135	—
Vermlands » . . .	629	595	34	—	321	308	—	477	152	—	5	210	414	—	370	—	58	2	199	—
Örebro » . . .	363	326	37	—	193	170	—	255	108	—	1	131	231	—	148	1	59	3	152	—
Vestmanlands » . . .	270	215	55	—	148	122	—	181	89	—	3	74	193	—	109	2	29	4	125	1
Kopparbergs » . . .	434	398	36	—	208	226	—	298	136	—	1	144	289	—	230	2	35	4	163	—
Gefleborgs » . . .	382	310	72	—	179	203	—	250	132	—	—	119	263	—	189	2	47	6	138	—
Vesternorrlands » . . .	351	321	30	—	171	180	—	224	127	—	3	121	227	—	160	5	16	3	167	—
Jemtlands » . . .	185	177	8	—	107	78	—	130	55	—	3	65	117	—	104	—	3	3	75	—
Vesterbottens » . . .	229	220	9	—	117	112	—	163	66	—	4	82	143	—	139	1	3	2	84	—
Norrbottnens » . . .	192	176	16	—	110	82	—	144	48	—	—	70	122	—	110	—	11	—	71	—
Summa	9,340	7,392	1,948	—	4,539	4,610	191	6,072	2,423	845	69	2,775	5,657	839	4,409	58	1,429	85	3,357	2

¹⁾ Rapporten ofullständig i följd af bristande oppgifter från presterskapet.

²⁾ En man har rymt och vistas på okänd ort.

sinnessjuka och idioter i riket år 1897.

I d i o t e r.																				
Antal.	Från			Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom						
	landstygd.	städer.	ej angifven plats.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifta.	gifta.	ej angifvet.	under 20 år.	melan 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	enskiidt hus.	enskiidt anstalt.	fattighus.	länslasarett.	hospital eller asyl.		ej angifven plats.
28	—	28	—	10	18	—	—	—	28	—	—	—	28	—	—	28	—	—	—	Stockholms stad.
243	231	12	—	147	96	—	243	—	—	75	108	60	—	187	10	27	9	10	Stockholms län.	
157	136	21	—	88	69	—	157	—	—	43	76	38	—	114	16	12	—	15	Upsala »	
249	232	17	—	139	110	—	249	—	—	63	108	78	—	175	10	45	—	19	Södermanlands »	
449	402	47	—	254	195	—	449	—	—	108	199	142	—	327	22	86	—	14	Östergötlands »	
324	300	24	—	199	125	—	324	—	—	70	156	98	—	289	5	24	—	6	Jönköpings »	
284	278	6	—	135	149	—	283	1	—	60	153	71	—	262	4	10	—	8	Kronobergs »	
383	363	20	—	202	181	—	382	1	—	90	194	99	—	335	8	29	—	11	Kalmar »	
78	65	13	—	41	37	—	78	—	—	15	41	22	—	65	2	9	—	2	Gotlands »	
225	202	23	—	111	114	—	225	—	—	56	96	73	—	180	10	26	—	9	Blekinge »	
298	287	11	—	164	134	—	296	2	—	83	123	92	—	231	30	25	—	12	Kristianstads »	
417	346	71	—	227	190	—	416	—	1	114	185	118	—	288	22	70	1	36	Malmöhus »	
225	206	19	—	125	100	—	223	2	—	55	101	69	—	203	5	13	—	4	Hallands »	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Göteborgs stad.	
319	303	16	—	182	137	—	317	2	—	86	124	109	—	273	22	16	—	8	Göteborgs och Bohus län.	
453	432	21	—	247	206	—	452	1	—	76	228	149	—	406	9	35	—	3	Elfsborgs län.	
368	352	16	—	212	156	—	368	—	—	103	166	99	—	309	25	23	—	11	Skaraborgs »	
594	568	26	—	332	262	—	592	2	—	148	258	188	—	512	18	46	1	16	Vermlands »	
350	336	14	—	201	149	—	349	1	—	101	143	106	—	242	24	68	1	15	Örebro »	
175	155	20	—	97	78	—	175	—	—	58	81	36	—	132	15	15	—	13	Vestmanlands »	
406	392	14	—	196	210	—	405	1	—	116	160	130	—	373	8	19	—	6	Kopparbergs »	
304	256	48	—	160	144	—	304	—	—	101	128	75	—	217	36	42	—	9	Gefleborgs »	
216	200	16	—	113	103	—	216	—	—	55	98	63	—	199	6	8	—	3	Vesternorrlands »	
164	160	4	—	96	68	—	164	—	—	47	66	51	—	155	4	3	—	2	Jemtlands »	
227	218	9	—	131	96	—	227	—	—	54	97	76	—	222	—	4	—	1	Vesterbottens »	
133	127	6	—	80	53	—	133	—	—	23	65	45	—	120	—	11	—	2	Norrbottnens »	
7,069	6,547	522	—	3,889	3,180	—	7,027	13	29	1,800	3,154	2,087	28	5,816	311	694	12	235	1	Summa.

Bil. B. Rättsmedicinskt utlåtande angående sinnesbeskaffenhet,

afgifvet af Öfverläkaren Professor E. Hjertström.

Sjukjournal.

P. Emma Christina, Tvångsarbetsfånge. Intagen d. 3/11 1896. Klass: Afgiftsfri. Ålder: 32 år. Ogift. Född den 20/12 1864; Gryths socken, Södermanland. Hemort: Stockholm, Hedvig Eleonora församling.

Pat. är intagen enligt förordnande af Kongl. Medicinalstyrelsen för undersökning af hennes sinnessillstånd.

Vid inkomsten till Hospitalet d. 3/11 på e. m. var pat. stilla och foglig; hon hade ett förvirradt, frånvarande, men frågande ansigtsuttryck; hon stirrade ikring sig, vändande blicken än hit än dit, under det hon vred på hufvudet, likasom hon sökte någonting; syntes dock ej fixera något föremål. Hon svarade på tilltal dröjande och oredigt; var ej orienterad till tid eller rum. 4/11. Är stilla och foglig; stirrar förvånadt; upprepar flera gånger: »Jag skulle till Djurgården, träffa flickorna.» Hon tror sig vara på »Sjukhuset och hos D:r Lindblad». På fråga, hvad hon skulle göra hos D:r L., svarar hon: »han kommer inte». Hon synes med beredvillighet vilja svara på de frågor, som framställas till henne, men alltid komma svaren trögt och långsamt, och i de flesta fall sviker henne minnet. Angående sina anhöriga kan hon omtala, att hon har en gift bror, som arbetar vid gasverket, och att denne heter Fredrik samt skall vara boende på Östermalm, men kan ej säga vid hvilken gata. Rätt som hon sitter utbrister hon med synbar förskräckelse: »bara polisen inte kommer». 5/11. Svarar med något mindre dröjsmål och med en viss bestämdhet på de frågor, hon synes kunna besvara. Är foglig och stilla. Matlust och sömn utan anmärkning. *Status præsens d. 7/11 1896.* Pat. har normal kroppsutveckling, klen muskulatur och temligen dåligt hull. Hennes ansigtsfärg är blek. Hon mäter i längd 162 ctm.; vägde vid inkomsten till Hospitalet 52 kilo. Hufvudskålen visar inga deformiteter, dess horisontalomfång 54,5 ctm., längddiameter 18,5 ctm., bredd-diameter 14 ctm., längdbreddindex 76. Ansigtslängden 11 cmt., ansigtsbredden 13 ctm. Venstra ansigthalfvan förefaller något mindre utvecklade än den högra. Vid tryck å ett bestämt ställe af några kv.-ctm:s utsträckning midt öfver hjessan ömmar pat. ganska mycket. Något tecken till yttre skada derstädes förefinnes ej. Pupillerna måttligt utvidgade reagera för ljus och accomodation. Pat. lider af lindrig blepharadenitis. Tungan stadig, visar inga ärr; i halsen synes intet abnormt. Läppränderna mer än vanligt höga och tjocka. Hos blodomlopps-, andnings- och matsmältningsorganen ingen påvisar sjukdom; pulsen jemn och lugn; ingen temperaturförhöjning. Patellarreflexen å v. benet förefaller något förstärkt; vid upprepad percussion blef pat. mera orolig, ryckte till och liksom »föll tillsammans». Pat. vacklar ej, då hon med tillslutna ögon står upprätt med fötterna slutna. Å v. underarmens insida märkes ett tatueradt A och i h. ljumsken ett ärr. Urinen af 1,017 eg. vikt innehåller ej ägghvita eller socker. Pat:s ansigtsuttryck förräder slöhet, frånvaro och förvirring; hennes blick

är irrande. Hon synes dock något mera vaken än under de första dagarne efter hennes hitkomst och svarar på frågor stundom något mindre långsamt, samt kan komplettera ett eller annat förut afgifvet svar. Hon uppmärksammar föga sin omgifning; har ej tagit någon notis om, hvilken person öfverläkaren är, ehuru denne hvarje dag talar med och undersöker henne; likaså vet hon ej, hvem amanuensen är; Bitr. läkaren har hon »hört sägas vara doktorn». Hennes minne är mycket bristfälligt. Om sitt föregående lif kan hon upplysa, att hon är född i Gryths församling i Södermanland 1864 d. 20 eller 28 December (»vet ej säkert»); var hemma till 15 års ålder, då hon reste till Stockholm och fick plats på ett kafé »inne i Staden i Trängsund». Huru länge hon varit der, kan hon ej minnas och kan föga redogöra för sin sysselsättning efter den tiden. — Hon anser sig hafva varit här en vecka och tror, att »det är Oktober månad och Onsdag eller såder». Hon påstår med bestämdhet, att hon å centralfängelset aldrig burit någon eldgaffel eller sotlucka. På tillfrågan, huru hon mår, säger hon, att hon är så bra nu, men att hon förr ofta varit besvärad af diarrhé och legat på kurhuset för hufvudvärk. Midt under samtalet brister hon ut i gråt och frågar: »hvarför ha de skickat hit mig; det är ju Conradsberg, här som de aldrig få komma ut; det ha de sagt mig». Hon lugnar sig emellertid snart för att efter en stund ånyo midt under samtalet gråtande utbrista: »jag kan ej förstå, hvarför jag kom hit». Tycker dock, »att alla här vilja henne väl, och att hon nu har det bra». Hon omtalar efterhand såsom svar på vidare frågor, att hon en qväll i Augusti månad d. å., då hon befann sig sent ute, på Regeringsgatan blifvit anhållen af två »poliser» och, då hon satte sig till motstånd, af den ene af dem slagen i hufvudet, så att hon föll till marken; fördes till vaktkontoret och sedermera inför polisdomstolen, der hon ej tordes omtala, att hon fått stryk. Hon påstår, att hon allt sedan dess haft ondt i hufvudet och känt ömhet öfver hjessan, dock ej så mycket nu, som förut: hon har varit så sjuk, att hon ej »vetat, hvad hon sagt eller gjort». För polisen är hon mycket förskräckt, emedan hon ända sedan Augusti månad då och då och senast i förgår qväll »hört dem hviska: nu ska' vi ta' Er». Hon »känner nog igen deras röster, det är två stycken, alltid desamma; de gå ifrån sina pass; de äro nog i närheten; de hafva mycket nycklar» (detta till svar på frågan, huru polisen kunde komma hit); »de häkta mig ju, vet jag; de komma och sätta in mig; hvarför vill polisen åt mig». Hon »har ej gjort något annat än varit ute för sent, och det kan väl ej vara något illa; alla poliser äro elaka». Hon »undrar», om hennes bror ej kommer hit; vill träffa honom för att få igen sina möbler, ej för något annat. Säger sig vilja skriva till honom, men ej idag, utan en annan dag: »får se hvilken». — Hon är foglig, snygg och anständig; har börjat arbeta. Sömn, matlust och afföring utan anmärkning. Vårdas på 3 afdeln. — Vidare undersökning uppskjutes för dagen till följd af pat:s synbarliga trötthet. 8/11. Klagar i dag öfver, att hon känner sig »dålig i hela kroppen», och att hon sofvit dåligt i natt, emedan

hon varit störd af en rumskamrat. Svarar något mindre trögt än förut på framställda frågor. Påstår sig vara glad öfver, att hon ej vidare hör polisen, »ty det var så tråkigt». Då hon ombedes sammanlägga enklare tal, t. ex. 5 och 6, funderar hon en lång stund, men svarar slutligen rätt, tilläggande: »jag orkar inte». Har nu »fått veta» hvilken månad det är. ^{9/11}. I dag flyttad till 2 afdeln.; har i natt legat i enkelrum å 3 afdeln.; påstår, att hon der tyckt, som om en naken människa legat bredvid henne i sängen på venster sida: »det var som ett lik»; hon »kände efter», men »kunde ej få fatt i något». Tycker, att sängen »var som en likkista»; har aldrig förut känt något sådant». — Hon säger sig minnas, att hon i fängelset å Norrmalm emottogs af en fröken och fördes till en cell, men kan ej erinra sig, att någon läkare der besökte henne. Vet ej alls, huru länge hon vistades i denna cell, eller sedermera å sjukafdelningen. Hon vet ej rätt, huru hon kommit hit, eller hvem som tog emot henne här, eller att hon strax efter hitkomsten fick bada. Påstår, att hon förr haft godt minne; »vet ej, om det nu är sämre», tror i så fall, att det härleder sig ifrån sjukdom. Efter lång fundering kan hon svara på frågor ur multiplikationstabellen, såsom t. ex.: 4×4 , 5×6 , 2×2 och 2×3 besvarar hon genast. ^{11/11}. Påstår sig hafva sofvit temligen dåligt i natt, emedan hon hört »hviskningar». En röst sade: »ska' jag ta' henne»; en annan: »åhnej, hon får vara». Säger sig hafva hört detta i fullt vaket tillstånd; blef rädd, så att hon steg upp ur sängen. Hon berättar, att hon under sin vistelse i fängelset å Norrmalm flera gånger sett tvenne poliskonstaplar »klifva in» genom ett fönster, den ene klädd i uniform, den andre civilklädd. Hon vardt då så rädd, att hon skrek. Mest såg hon detta om nätterna, men stundom äfven om dagarne. Nu inser hon, att något sådant ej kan vara verklighet, men då trodde hon det. Hon vidhåller, hvad hon förut meddelat angående sina tankar om, hvart hon skulle taga vägen, då hon fördes hit, nemligen till Djurgården och tillägger, att »flickorna» sagt henne: »du får ej följa med på resan» (förmodligen åsyftande fängelsets förestående flyttning). Hon kommer ej ihåg, att hon vid hitkomsten trodde sig vara på »sjukhuset hos Dr L.». Hon säger sig ej veta, hvad hon skall tro om sitt tillstånd; »är möjligen sjuk, men känner ingen sjukdom». Bäst hon sitter, säger hon gråtande: »inte komma de heller hit; inte skall jag skriva idag». — Minnes ej, när hon sist menstruerade. ^{12/11}. Legat på nedre 3 afdeln. i natt; varit orolig. ^{13/11}. Har i natt sofvit bättre; legat på sjuksalen; påstår, att hon, »då nattvakten satte nyckeln i dörren», kände, som om elektricitet skulle gått genom hennes kropp. Hon ber idag att få skriva, men ej till sin bror, utan till svägerskan; »tors ej skriva till brodern» (gråter): han ville ej se henne, sedan hon kommit till fängelset; han har visserligen lånat henne en krona då och då, men »hon är honom ej något skyldig». På förfrågan, huru det förhåller sig med »eldgaffeln och sotluckan», nekar hon bestämdt att hafva burit den förra, men medgifver, att hon haft en »dosa», i hvilken hon gömde visitkort, som hon fått af »flickorna», och hvilken hon på så sätt bevarade (på det den ej skulle frantagas henne), att hon fäste en »tåt» i densamma och bar den hos sig. Hon påminner sig, att det én dag kom ett par herrar, hvilka sade, att hon ej skulle vara rädd, men vet ej hvilka dessa voro; hade dock hört »fröken» tala om en, som hette Odenius. Hon omtalar idag angående sitt äfventyr på Regeringsgatan, att hon, då hon sent en natt kom gående

Berättelse om hospitalen.

från »en herres» bostad, antastades af tvenne poliskonstaplar, en uniformerad och en civilklädd, hvilken senare slog henne i hufvudet, så att hon föll i gatan. Trenne herrar kommo för att försvara henne, men snart blef hon af tvenne andra konstaplar förd till vaktkontoret. — Någon den ringaste anledning att förmoda, det pat. skulle försöka lemna några uppgifter, som hon sjelf ej anser fullt riktiga, eller, att hon skulle låtsas sig ej ihågkomma en mängd henne rörande händelser, sedan hon blifvit sjuk, synes icke förefinnas. ^{14/11}. Sedan ^{8/11} har undersökning angående pat:s sinnesorgan efter hand skett, hvarvid upprepade gånger konstaterats följande: Båda ögonens synfält förefalla förträngda; det å venstra ögat mera än det högras. Ögonbottnarne äro normala (kontrolleradt å Serafimerlasarettets ögonpoliklinik). Hörseln är möjligen något nedsatt; alltid i någon högre grad förminskad å venstra örat. Vid undersökning af luktsinnet har iakttagits, att pat., då t. ex. högra näsborren tilltäppts, ej känt någon lukt af ättika, lök eller dylika starkt luktrötande ämnen. Smaksinnet, undersökt genom placering af oliksmakande saker å hvardera af tungans sidohalfvor, har ej säkert kunnat utrönas. Vid undersökning af hudsensibiliteten har märkts en påtaglig skilnad å båda kroppshalfvorna, i det att densamma å högra kroppshalfvan befunnits vara normal och å den venstra betydligt nedsatt: på v. sidan har pat. sålunda visserligen kunnat uppfatta vidröring, men blott tillnärmelsevis angifva stället för densamma, såsom t. ex. då man vidrört något af hennes fingrar å v. handen; hon har vid sådana tillfällen ofta sagt sig känna ett annat finger vidröras. Hon har ej heller å nämnda sida kunnat skilja på spetsiga och trubbiga ändan af en blyertspenna. Gränsen emellan olikheterna af sensibiliteten sammanfaller noga med kroppens medellinie. Smärtsinnet betydligt nedsatt; så har man t. ex. kunnat nypa pat., eller sticka nålar djupt in i huden på henne, utan att hon dervid förrådt någon smärta. Vid genomborrandet af ett hudveck med en nål har hon dock sagt, att det »gjorde ondt». Vid tryck å v. infraorbitaltrakten har hon markerat liffig smärta; likaså å hjessan, som i stat. præsens är anfördt. Någon ömhet för tryck öfver processus spinosi eller i någondera ovarialtrakten har ej förefunnits. Å venstra sidan af kroppen har hon ej kunnat känna värmeskilnad på tvenne prof-rör innehållande vatten, det ena af omkring + 70° C., det andra omkr. + 15°. Deremot har hon vanligtvis riktigt angifvit: »kallt» eller »icke kallt», då ena röret innehållit isvatten och det andra vatten af + 15° till + 20°. Muskelsinnet har ej kunnat prövas på grund af pat:s motvillighet att underkasta sig dertill behöflig undersökning. V. armen betydligt svagare än den högra: dynamometern har visat: h. 24; v. 13 kgm. Bukreflexerna normala. Fotsulereflexen kan ej utlösas på venstra sidan; på den högra är den mycket trög. Patellarreflexerna (se stat. præs.) ha visat sig lika i båda benen, men förstärkta. Ingen fotklonus. Gången utan anmärkning. — Pat. har i allmänhet villigt låtit undersöka sig, men afvisat genitalundersökning, som därför ej skett. Det har ock understundom händt, att hon afbrutit undersökningen under protester. Särskildt har hon vid undersökningen af sensibiliteten på venstra sidan flera gånger blifvit otålig och i förbittrad ton yttrat: »hvarför tar doktorn bort det (profröret eller knappnålen) så fort på den sidan, jag hinner ju inte känna», eller »nej, nu sticker doktorn så sakta, så jag kan ej känna». Något sådant yttrande har hon aldrig fällt vid kontrollförsök på högra sidan. Vid undersökningarna ha ofta uppträdt utbredda

rodnader i ansigtet; hvarjemte hon efter sådana klagat öfver hufvudvärk och visat sig mer eller mindre orolig. Så har hon en gång enligt sköterskans uppgift yttrat: »om jag har gjort någon dårskap i min sjukdom, så kunna de väl säga det; de kunna väl tänka, att jag också har ambition». 17/11. Sysselsätter sig med sömnad. Synes dag för dag blifva mera vaken. Är foglig, snygg och anständig. 21/11. Sensibilitetsdifferensen å båda kroppshalfvorna mindre än förut. Pat. ömmar mindre vid tryck å de förut nämnda ställena öfver hjessan och under venstra ögat. Dynamometern visar h. 27, v. 25 kgm. 22/11. Synes idag mera frånvarande och nedstämd än under den närmast föregående tiden. 25/11. Pat. har d. 23 och idag af hospitalets amanuens å Serafimerlasarettets ögonpoliklinik blifvit med perimeter undersökt, hvarvid befunnits, att båda ögonens synfält äro förträngda; det venstra mest. I särdeles hög grad voro de förminskade för rödt och grönt. Färgfälten för högra ögat visade sig något mindre än för det venstra; möjligen beroende derpå, att de undersöktes, när pat. börjat tröttna. Så snart de röda och de gröna kvadraterna kommit utom de resp. färgfälten, uppgaf hon den röda färgen vara gul och den gröna grå. Vid sensibilitetsundersökning d. 24 samma resultat som vid första undersökningarne. Dynamometerprovet för h. handen 25, för v. 14 kgm. Hon beklagar sig öfver undersökningen i det mörka rummet på polikliniken (vid undersökning af ögonbottnarne); påstår dels, att golftet lutade åt dörren och dels, att det luktade lik i rummet. Dessutom var hon rädd för »den der långa karlen, som var der» (poliklinikamanuensen). Vid perimeterundersökningen, företagen på Serafimerlasarettets ögonpoliklinik, närmade sig amanuensen derstädes henne, medan han samtalade med den undersökande; hon fick då ett förskräckt uttryck i ögonen, knuffade till honom under det hon mumlade något om »Ni länge». — Pat. har, sedan hon skrifvit ett bref till sin svägerska (hvilket var af följande lydelse: Stockholm d. 13/. Snälla Augusta. Jag vill tala vid dig så gerna jag är så ledsen så då jag kan inte beskrifva dig nej jag törs icke kom om söndag är du snäll jag är på sjukhuset Konradsberg Du skall gå Mariebergsvägen utåt och om du visste min sorg jag brinner opp jag törs icke tag ett kaffebröd med dig. Emma P. Jag skulle skrifva mer jag orkar icke.), haft besök af denna, hvilken omtalade, att hon känt pat. sedan 6—7 år. Pat. hade vid den tiden plats dels som sömmerska, dels å ett magasin och för ett år sedan vid café, dock blott en månad. Hon har alltid varit fränstötande och som en »bitvarg», sällan glad. Hennes mor bor i fattighuset i Gryths socken. Hon har flera lefvande syskon; en hennes broder skall ha varit »lite kollrig» under ett beväringmöte. — Då hon efter häktningen besöktes af svägerskan, var hon som vanligt snäsigt och svarade på fråga, om hon fått straff, att hon fått »sex månader»; talade intet oredigt. Förestånderskan för arbetsafdelningen å fängelset hade en tid efter pat:s inkomst dit yttrat om henne: »hon är alldeles tokig». Ofta har pat. klagat öfver »värk i hjernan», både under förra åren och senare. — Vid besöket behöll pat. sin allvarsamma min, såg endast litet mera upprörd ut, var fåordig; sade, att hon var »rädd för brodern», men på samma gång, att han intet ondt gjort henne. Då svägerskan frågade, när hon kom hit, sade hon fundersamt: »ja se jag mins inte». Sade under samtalen, att hon ej sofvit »så godt under natten», att hon hade mera ondt under skulderbladet än förr, det var ej egentligen ondt, men så underligt; i hufvudet värkte det mindre. Hon

var föga intresserad; tackade dock för besöket; såg sig omkring slött och förvånadt. Hon talade något om sin mor och frågade, om denna varit här; frågade, om brodern »varit ond», då han fick se brefvet. »Jag hade ju en klädning hos sömmerskan», sade hon med en fundersam min: »se jag kan inte». — »att jag inte kommer ihåg det». På svägerskans suggestion, att det kanske »var en kjortel», sade hon först: »ja, det kanske det var», sedan: »att jag inte ska' minnas». Vidare sade hon: ja, »se jag får så mycket tankar i mitt hufvud». — Svägerskan ansåg henne i många afseenden vara sig olik. 30/11. Vid med esthesiometer företagen undersökning har resultatet visat sig gå i samma riktning, som vid användandet af de andra undersökningsmetoderna, så att nemligen minsta afståndet emellan båda spetsarne, för att de skulle uppfattas som tvenne, varit betydligt större — på vissa ställen ända till 10 gånger — på venstra än på högra kroppshalfvan. — Pat. menstruerar sedan d. 27. — Hon klagade i går öfver hufvudvärk, hvartill hon anser orsaken vara, att marken var »så knagglig», då hon var ute och gick. I dag är »värken mindre», men hon känner »sådana kalla ilningar i kroppen». — Hon arbetar temligen regelbundet; sitter dock ofta och funderar. Är foglig. Hon har stundom, då hon för någon undersöknings skull behöft ligga afklädd i sängen, stigit upp och ställt sig alldeles naken på golftet. 1/12. Pat. är hypermetrop: 0,5 D. Synskärpan på båda ögonen: 5/5. — 4/12. Ligger i dag till sängs; »känner sig sjuk»; när hon sätter sig upp, är det »liksom hufvudet ville falla framåt», och hon känner susning i öronen. Förra vintern var hon »likadan»: hon fick då ej vara i fred, ty »det gick menniskor kring hennes säng och ropade hennes namn». Ehuru hon var ensam, då hon gick uppför trapporna till sin bostad, hörde hon, att ett fruntimmer, klädt i stärkeklolar, gick bredvid henne. Hon talade om detta för svägerskan och brodern, men »de endast skrattade åt henne». 1. Då hon en gång efter julen var på väg att gå ned till värden för att betala hyran, hörde hon en röst säga: »du skall ej gå ner». Hon gick då upp igen och lade penningarne i sin byrå, låste den och lade nyckeln under densamma. Vid samma tid såg och hörde hon en afton; huru dörrnyckeln vreds kring. Då hon öppnade dörren och ej fann någon, lät hon densamma stå öppen under natten. — Ber att få medicin. Ord. K Br 2 gram 2 ggr dagl. 5/12. Känner sig idag »lugn i hufvudet». Hon säger, att hon igår kände efter, om det fans något hål i väggen, emedan det »bläste på henne». Det är fjärde gången hon känner sig så »dålig» som nu. Första gången, för 9—10 år sedan, då hon var så vild, att läkarne visst trodde, att hon var elak, vårdades hon på kurhuset och fick injectioner. Hon beslöt då en afton att gå sin väg; fick af en »kamrat» låna en schal och passade på att aflägsna sig under tiden, då aftonmåltiden serverades. Hon klef upp på en vedfamn och sedan på ett tak nere vid målarstranden å sjukhusets område, undrande, om hon skulle gå till Gud, hvilket hon tyckte, att någon sade henne. Hon fick då se »Melusina», om hvilken hon läst, nere vid sjön, tyckte, att hon såg så ful ut, hvarföre hon ropade: »usch hvad Ni är ful». »Då räckte M. ut tungan». Hon berättar vidare, att hon föll ned från taket och slog sig; låg länge afsvimnad. Sedan hon vaknat upp, fick hon tag i en åkare, som på hennes begäran skjutsade henne till hennes tvätter-ska, hvilken betalade skjutsen. Hon tyckte, att hon der var i

¹ Vid ett senare besök af svägerskan, erinrade pat. om sina föregående sjukliga symptom, hvilkas förekomst denna leende bejakade.

sitt hem; ansåg sig vara förtrollad, »eftersom hon såg syna». Emellertid återhemtades hon till sjukhuset, der hennes kamrater sade till henne: »du är ju tokig», när hon omtalade, hvad hon sett och gjort. — Hon är foglig och nöjd med sin vistelse här; känner sig nu »så bra». ^{6/12}. Ligger ännu, säger sig ej orka vara uppe; har så mycket tankar i hufvudet: tänker på sin mor och på svägerskan, hvilken senare hon dock ej bryr sig om, emedan hon endast skrattar åt henne. ^{7/12}. Pat. är idag klädd, uppe på arbetsalen. Foglig. ^{10/12}. Samma förhållande; arbetar; f. n. inga hallucinationer. ^{15/12}. Till kontrollerande af pat:s föregående uppgifter samt särskildt af den förut anmärkta amnesien hafva vid olika tillfällen ungefär samma frågor ställts till henne, hvarvid hon dels vidhållit sina förut lemnade uppgifter, dels syntts mer och mer hafva påmint sig mycket, som hon förut ej kunnat redogöra för. Sålunda upprepade hon igår på tillfrågan enahanda berättelse, som hon d. ^{9/11} afgaf om förnimmelsen af ett lik bredvid sig natten till samma dag. Hon kan nu lemna utförligare uppgifter angående sitt tillstånd i ransakningshäktet: hon blef sjuk der 3 dygn innan hon forslades till Norrmalm. Hon tyckte, att det blef ett hvalf i taket; hörde vaktparaden kl. 10 på f. m. (En flicka som var och helsade på henne sade, att hon »måste höra fel».) Hon tyckte, att det var så besynnerligt i polisdomstolen; »der fans en sådan massa stolar och polismästaren satt så högt» (hon »kände nog till hur det brukade se ut der»). Hon började ock blifva rädd för polisen; tyckte, att de kommo in till henne om nätterna. Har tänkt på detta sedan och inser, att det varit misstag. Hon fick för sig, »att det var sjukhuset på Handverkaregatan och frågade efter D:r L., af hvilken hon ville ha hjälp mot polisen». Hon hade under hela sommaren ej varit sjuk och var det ej heller, då hon å ransakningshäktet träffade 2:dre stadsläkaren, hvilket inträffade 3 dagar före det hon kände sig blifva sjuk. När hon kom till fängelset å Norrmalm, kände hon ej igen någon der, men sedermera Fröken B. — »det är nog mycket jag ej kommer ihåg», säger hon. Att hon burit någon eldgaffel kan hon ej påminna sig, och hvad »sotluckan» beträffar, så säger hon fortfarande, att det måtte varit den dosa, i hvilken hon förvarade visitkortet.¹ Någon läkare kan hon ej påminna sig hafva sett å fängelsets sjukhus, men en dag kommo tvenne »herrar» dit, den ene lång och mörk med lurfvigt hår och glasögon, på den andres utseende gaf hon ej akt. De satte sig hos henne, ville se dosan; men hon tyckte så mycket om den och lemnade den ej. Hon kan ej påminna sig namnet på den sömmerska, som emottagit hennes klädning — tror, att hon skall »kunna det se'n» —, men vet, att sömmerskans man är Hökare och känner hennes adress. Hon kan ej påminna sig, när hon kom hit. Hon är belåten med sin vistelse här och tycker, att alla äro »snälla emot henne; hon har förut hört, att »man här körde efter patienterna med långa pischor»; därför var hon förskräckt för att komma hit. — ^{18/12}. Klagat öfver, att hon, då hon var ute och gick tillsammans med andra patienter, till följd deraf, att hon bar en schal på venstra axeln, blifvit så trött i hela venstra sidan. Hon hade igår e. m. diarrhé; ligger idag till sängs, är trumpen och ond; säger: »det dundrar sådant, när rondan kommer; usch, jag vill inte se Er». Hon påstår, att det luktar granris, hvilken lukt kommer utifrån genom fönstren: »det är så likaktigt». Säger sig ej hafva sofvit

i natt; »hörde dem gå utanför». Snäser: »jag vill inte tala idag, vill sofva». ^{19/12}. Ond och vresig; ligger fortfarande till sängs, vill vara ifred: »jag kan inte tala; det har varit så bra och tyst, innan ni kom in». Hon svarar dock, att hon sofvit på efternatten, och att hon igår hade hufvudvärk å venstra sidan, men idag »i pannan». Påstår sig ej hafva blifvit störd af någonting i natt. Då rondan skall gå ut från sjuksalen, säger hon högt: »stäng dörren, när ni går ut». ^{20/12}. Idag vänlig; säger, att hon igår hade ondt i hufvudet: »när ni alla tre komma, är det som en dom komme öfver mig». »Det började draga i benen, och sedan fick jag ondt i hufvudet.» ^{21/12}. Uppe på arbetsalen; ser missbelåten ut och vänder sig bort med sitt arbete vid rondan. Då hon af sköterskan sedermera tillsäges att gå ned på sjuksalen för att tala med Öfverläkaren, gör hon detta motvilligt, och då hon der af honom tilltalas, är hon mycket ond och utbrister: »Ni vill plåga mig idag ock. Jag är icke dömd hit; ni plågar mig, om jag ligger eller är uppe.» ^{22/12}. Pat. sitter idag stilla vid sitt arbete; enligt sköterskornas utsago är hon vanligen foglig och snäll. ^{23/12}. Vid förfrågan idag om hennes föregående tillstånd omtalar hon att hon för ungefär 3 år sedan, efter att en längre tid hafva ansträngt sig med sömnad långt in på nätterna, kände sig trött och klen i hufvudet och blef sömlös; tyckte då att en naken karl kom in till henne sent en qväll; hon satte sig upp på sängkanten med filten på sig. Han gick utan att hafva yttrat sig. En annan gång, ungefär vid samma tid, såg hon en stor svart hund i sitt rum; hunden följde med henne, hvart hon gick och ville nosa på henne. Slutligen gick hon bakom ett bord, öppnade ett fönster för att ropa upp någon att hjälpa sig köra ut hunden; hon fick då se vackra ängar med en mängd vackra blommor (detta inträffade en liten tid efter julen, och hon hade sin bostad med utsigt inåt en gård); då hon vände sig om, var hunden försvunnen. Hon hörde ock ofta, att »de ropade på henne», men hon kände ej igen rösterna; hörde äfven starka bultningar på dörren, hvilket hennes rumskamrat ej kunde förnimma. — Pat:s vikt har varit följande: ^{3/11} 52 kilo, ^{23/11} 52,5, ^{5/12} 51, ^{18/12} 53 kilo. Mentruerat ^{18-21/12}. ^{27/12}. Pat. har i dag haft besök af sin broder och svägerska, med hvilka hon vänligt samtalade; visade sig glad öfver deras besök och intresserad af de underrättelser, hon af dem erhöll angående anhöriga. Till följd af antydyan i ett bref, som pat. skrifvit till en sin syster, att en af systrarna skulle varit sinnessjuk, tillfrågades brodern härom, och upplyste denne, att bemälda syster varit idiot och dött vid 17 års ålder. — Brodern och svägerskan sade sig tycka pat:s utseende fortfarande vara mycket olika mot förr under hennes normala tillstånd. — På tillfrågan idag af öfverläkaren vid morgonronden, hvarföre hon d. 21 d:s visade sig så trumpen och ond, säger hon, att hon då var så sjuk och hade ondt i hufvudet och tyckte, »att Professorn var hård». — Hon känner sig »kryare och bättre», ungefär som i helsans dagar. ^{28/12}. Fortfarande lugn och foglig; arbetar. Hon fullständigast sina förut lemnade uppgifter angående omständigheterna vid sitt häktande och särskildt omtalar hon, att den ene af de tvenne för henne okända poliskonstaplarna, som först anträffade henne, neml. den civilklädde, var närgången mot henne och yttrade ord, som hon ansåg opassande. Det var ock denne, som slog henne i hufvudet, så att hon föll till marken. Hon beskriver noga, hvar hon sedermera af de andra poliskonstaplarna anhölls för att föras till vaktkontoret. Hon var då ej förskräckt, som

¹ Fängelseläkaren har sedermera lemnat den upplysningen att pat. i den omtalade sotluckan instoppat urrifna psalmboksblad.

hon blef, när hon vardt slagen af den förut omnämnde civilklädd poliskonstapeln, men följde med utan att säga något. Från Snickarbacken, der förstnämnda uppträdde skulle egt rum, hade hon gått Regeringsgatan utföre till bortom hörnet af Hamngatan, der hon anhållits. Under vägen hade hon, uppskakad som hon var, tänkt sätta sig, hvilket hon dock ej gjorde.

Rätt utdraget betygar

Ernst Fagergren.

Bitr. läkare.

Utlåtande.

Af remisshandlingarne inhemtas med afseende på Emma Christina P. hufvudsakligen följande. Emma Christina P., som är bonddotter och uppfostrad i föräldrahemmet samt vid 14 års ålder konfirmerad, begaf sig vid fyllda 15 år till Stockholm, der hon innehade åtskilliga tjänster till 1883, »sedan hvilken tid hon sökt sitt uppehälle genom skörlefnad». Samma år vårdades hon å kurhuset för venerisk sjukdom. Under första hälften af år 1888 var hon en kortare tid intagen å samma sjukhus såsom »misstänkt» för syfilis. Sedan dess skall hon ej hafva företett symptom af sådan sjukdom, men väl varit intagen å kurhuset för andra åkommor, senast under April månad 1895 för bubon. Efter det hon första gången varit intagen å kurhuset, blef hon ålagd besigtningsskyldighet och har sedan dess varit prostituerad. Hon skall, särdeles under de första åren derefter tillhört »de mera oregleriga bland denna klass af kvinnor». År 1884 dömdes hon för lösdrifveri till 3 månaders allmänt arbete å Stockholms stads allmänna arbetsinrättning; 1885 i April månad dömdes hon ånyo till allmänt arbete, denna gång på 6 månader och fördes då till centralfängelset å Norrmalm. Redan månaden efter hennes ditkomst förklarades hon till dylikt arbete oduglig »antagligen på grund af venerisk sjukdom» och frigafs. Sedan hon frampå våren 1888 varit någon tid intagen på kurhuset, såsom ofvan anförts, misstänkt för syfilis, utskrefs hon derifrån frisk den 11 Juni s. å., men dömdes af Öfverståthållareembetet till tvångarbete under 7 månader; qvarsatt i häktet till den 18 samma månad, då hon affördes till centralfängelset å Norrmalm. Strax efter ditkomsten förklarades hon af fängelseläkaren »på grund af ögonsjukdom oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehälle oundgängligen erfordras», hvadan hon den 27 s. m. frigafs. Då hon omedelbart efter frigifvandet instälde sig till besigtning hos andre stadsläkaren, kunde ej någon sjukdom hos henne konstateras, men »till yttermera visso remitterades hon för vidare observation till kurhuset», hvars öfverläkare jemte tillkallad specialist förklarade henne icke lida af något ögonlidande. — Den 29 Aug. 1896 häktades hon, och vid besigtning den 31 s. m. befans hon af andre stadsläkaren arbetsför och dömdes den 1 Sept. af Öfverståthållareembetet till tvångarbete under 6 månader. Sedan hon förklarar sig med utslaget nöjd, fördes hon den 5 s. m. till centralfängelset å Norrmalm. Med afseende på hennes uppförande under tiden hon sutit häktad (^{29/8—5/9}) var intet att anmärka: hon uppträdde sansadt och lugnt och företedde intet som helst tecken till sinnessjukdom. Emellertid förklarade t. f. fängelseläkaren vid centralfängelset redan den 8 Sept., att hon då visade tydliga tecken till sinnesförvirring och var oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehälle oundgängligen erfordras. Då i anledning häraf skriftvexling uppstått

mellan vederbörande myndigheter, huru med P. skulle förfaras, och andre stadsläkaren af Öfverståthållareembetet den ^{12/9} anmodats yttra sig i ärendet, hade denne med stöd af sin kännedom om patientens föregående lif och af den omständigheten, att de till tvångarbete dömda prostituerade uppbjöde all sin fintlighet för att föra läkaren bakom ljuset och stundom satte hans tålmod och skarpsinne på så hårda prof, att ett misstag från hans sida kunde vara ursäktligt och lätt förklarligt, såsom sin åsigt till svar den ^{15/9} meddelat, »att P. bevisligen en gång lyckats genom simulation (af den förut nämnda ögonsjukdomen) befria sig från henne ådömdt tvångarbete och att äfven i föreliggande fall åtminstone en misstanke om simulation ej kan synas oberättigad.» Vidare anfördes såsom skäl för denna åsigt, att P. vid de tillfällen, då hon väntat sig blifva dömd till tvångarbete, på mångahanda sätt bråkat i hopp att kunna undgå detta, och det hade kunnat gå så långt, att polismyndighet vid ett tillfälle funnit sig föranlåten att ingripa med anledning af hennes oskickliga beteende på sjukhus (^{20/11} 86). »Hon har då ingalunda visat något tecken till sinnessjukdom utan endast ilska, som emellertid snart lade sig, sedan hon införts i ransakningsfängelset.»

Kongl. Medicinalstyrelsen, till hvars pröfning frågan om P:s helstillstånd sedermera hänskjutits, anmodade i skrifvelse af den ^{7/10} samma år t. f. fängelseläkaren Odenius dels angifva de grunder, på hvilka P. af honom förklarats visa tecken till sinnesförvirring, dels ock lemna nytt intyg om P., affattadt med ledning af gällande formulär till bilagan A i hospitalsstadgan. Bemålde läkare meddelade den 15 s. m. till svar härå följande: — — — »genast vid sin ankomst till fängelset fördes P. i isoleringscell, hvarför jag kunde göra min första observation oemärkt af henne genom det å celldörren befintliga observationshållet. Hon satt då hopkrupen på sin stol, framåtlutad, med armbågarna stödda mot knäna och hufvudet nedböjdt. Vid mitt inträde i cellen rusade hon förtviflad upp och under ångestrop; »polisen, polisen, låt mig vara» försökte hon klänga sig fast vid cellfönstrets gallerverk. Hon nedtogs derifrån med lindrigt våld under det försök gjordes att lugna henne med den föreställningen, att någon polis ej var tillstädes. Men hon visade så stor ångest, att jag snart lemnade henne för att efter en stund förnya besöket. Hon satt då på samma sätt på stolen, men vid mitt inträde denna gång var hon betydligt lugnare, rusade visserligen upp från stolen och kröp skyggt ihop i hörnet, men kunde snart lugnas, isynnerhet sedan hennes släpigt framsagda uppmaning »stäng dörren» efterkommits, hvarigenom hennes farhåga för polisens inträngande i cellen minskats. Vid nu företagen närmare undersökning kunde jag konstatera följande:

Hennes ansigtsuttryck var deprimeradt. Blicken än stirrande och uttryckslös, än ångestfull. Pupillerna dilaterade, likstora. Ingen facialispares. Sinnesstämningen nedstämd. På framställda frågor svarade hon ibland ett ja eller nej, oftast dock så att svaret ej passade till frågan. Endast på några få frågor, exempelvis angående polisen och kurhuset, tycktes hon liksom vakna upp ur sitt apathiska tillstånd och svarade långsamt och släpande: »Polisen, ja», »D:r Lindblad, ja», »Mamsell Emma, ja» (sköterskan å kurhuset), en omständighet, som tycktes visa, att hennes tankeverksamhet och minne inskränkte sig till dessa begrepp. Mest framträdande var hennes omotiverade fruktan och ångslan för polisen. Hennes uppfattning var svag och oklar,

så t. ex. saknade hon tydligt förmåga att för sig klargöra innebörden af mitt besök i cellen, på samma gång som någon uppfattning af min egenskap af läkare ej stod att bibringa henne.

Rörelserna, som i allmänhet voro långsamma, visade sig dock under affekt mera lifliga, hvarvid äfven en djup rodnad uppträdde å ansigte och hals. Patellarreflexerna föreföllo ned-satta, såvidt en undersökning härvidlag möjliggjordes, när hon ängsligt undvek den ringaste beröring. Anæmisk. Klent nutrierad. En rätt betydlig ömhet förmärktes å en 5-örestor, skarpt begränsad fläck midt på hjessan, men någon svullnad eller tecken till yttre skada kunde ej synas eller kännas. Vägrade äta första dygnet efter inkomsten till fängelset. Renlig. Klädde ej af sig sjelf, men lät sig villigt afklädas. Sömn en god.

Vid mitt besök följande dag var hennes tillstånd enahanda; och enligt vakterskans vittnesbörd hade under den sjukas hela vistelse efter inkomsten till fängelset hennes tillstånd, observeradt vid olika tider på dygnet, tett sig i öfverensstämmelse med den beskrifning, jag ofvan lemnat. Den enda anmärkningsvärda förändringen visade sig deruti, att hon, som förut vägrat mottaga föda, nu dock smakade litet af den mat, som under upprepade föreställningar räcktes henne.

Följande dag, 4:de dagen efter hennes inkomst till fängelset, konsulterade jag en specialist i psykiatri, d:r I. Bystedt, som fullständigt delade min uppfattning af fallet i fråga. Då enligt denna Emma Christina P. led af sinnessjukdom, utskref jag samma dag det remisshandlingarne närslutna läkareintyget i enlighet med § 7 i lagen ang. lösdrifvares behandling den 12 Juni 1885.

Den 12 sistl. Sept. upphörde mitt förordnande som fängels-läkare, hvarföre jag ej är i tillfälle att efterkomma K. Styrelsens åläggande till mig att utskrifva nytt intyg om P., affattadt enl. bil. A till K. stadgan ang. sinnessjuka, sådan denna blifvit faststald genom K. kungörelsen den 9 Febr. 1894 — — —. Kongl. Medicinalstyrelsen anmodade den 19/10 med anledning af denna förklaring, och då af handlingarne inhemtats, att skilda meningar af olika personer blifvit uttalade derom, huruvida Emma Christina P. verkligen vore sinnessjuk eller simulerade sinnessjukdom, ordinarie läkaren vid centralfängelset att inkomma med nytt enligt omnämnda bilaga A affattadt intyg rörande P. Fängelseläkarens utlåtande af den 25/10 innehåller hufvudsakligen följande: Den 12/9 iaktogs P. första gången af fängelseläkaren. Hon satt då uppkrupen på en kommod i sjukrummet och vid tilltal af läkaren stirrade hon på denne ett ögonblick förskräckt och virrigt, mumlande några oartikulerade ljud; kröp derpå under tydliga symptom af rädsla ihop i ett hörn af rummet. Hon kunde hvarken då eller sedermera för-mås att svara på frågor annat än någon gång ett ottydligt ja eller nej. Under den tid af fem veckor, hon sedermera dagligen observerades, hade hon städe haft ett stundom apatiskt, stundom förskräckt och förvirradt ansigtsuttryck. Hon hjälpte sjelf till vid af- och påklädning o. d., men behöfde dock någon hjälp för att komma sig för dermed. Då hon fick vara i fred, var hon aldrig våldsam; gick omkring i rummet, låg i sin säng eller satt hos någon patient utan att någonsin enligt sköterskans och patienternas utsago yttra någonting. Försökte man taga saker från henne, skrek hon och slog omkring sig till försvar. En tid ville hon ständigt hafva en eldgaffel i handen och till och med

hos sig i sängen under natten, och kunde denna endast med våld tagas ifrån henne. Då eldgaffeln undanskaffats, bröt hon ur kakelugnen loss en sotlucka, som hon sedan ständigt bar bunden i ett snöre, lekande med den och ängsligt försvarande sig vid minsta försök att främtaga henne den. En tid företog hon sig det orådet att hafva aska och kol i sotluckan, hvarmed hon nedsmutsade golvet, sin egen och öfriga patienters sängar. Då hon allvarligt tillsades att ej göra detta och hotades med förflyttning till cell, om hon ej lydde, rättade hon sig derefter och syntes åtminstone vid detta tillfälle således hafva förstått det som sagts. I andra fall kunde ej märkas, att hon uppfattade tilltal. Några gånger hade det händt, att hon afsigtligt slagit ut nattkärlet på golvet, en gång hade hon slagit sin grötportion i kommodlådan och utfört dylika besynnerliga handlingar, hvarigenom spyggheten i sjukrummet lidit och hon oroat sina medpatienter. Om nätterna hade hon sofvit godt, men efter förut tjänstförrättande fängelseläkarens sista besök den 13/10 hade hon flera nätter varit uppe, skramlat med sotluckan mot fönstergallret, skrikit och på annat sätt stört patienternas nattro.

Fängelseläkaren yttrade vidare att, såvidt undersökning af P. varit möjlig på grund af hennes motstånd — hon gallskrek och slog omkring sig — han ej hos henne kunnat upptäcka något kroppsligt fel. Temperaturen hade hela tiden varit normal; sinnesorganen föreföllo normala, hjerta, lungor och matsmältningsorgan likaså; pupillerna voro lika stora; ingen lamhet förefans. Några sinnessvillor hade ej kunnat konstateras.

Då hon tvenne gånger, 1885 och 1888, blifvit befriad från henne ådömdt tvångsarbete, sista gången antagligen på grund af simulerad sjukdom, och då hon enligt andre stadsläkarens intyg ej var sinnessjuk, då hon förvarades i ransakningshäktet, låge det ju nära till hands att förmoda, att äfven nu föreligger simulation. De beskrifna symptomen stämde ej heller öfverens med någon viss sinnessjukdom, men faktiskt vore, att hon nu under sex veckor med en ovanlig konsekvens genomfört sin simulerade sinnessjukdom, om en sådan föreläge.

Slutligen förklarade fängelseläkaren, att han ej kunde afgöra, huruvida P. led af verklig sinnessjukdom eller simulerad sådan och anhöll, att P. måtte blifva transporterad till annan sjukvårdsanstalt lämpligare för observation af sinnessjuka än sjukhuset å centralfängelset.

Sammanställas de iakttagelser, hvilka sålunda af läkare meddelats om P:s förhållande efter hennes intagning å Norrmalms centralfängelse med den vid Stockholms hospital öfver henne förda sjukjournalen, erhålles otvifvelaktigt tillräcklig ledning för bedömande af P:s sinnesbeskaffenhet under den nämnda tiden.

Ehuru frågan, huruvida simulation från P:s sida af de i fängelset hos henne iakttagna sjukdomstecknen kunnat föreligga, redan genom denna journal kan anses besvarad, skall jag likväl, i anseende till frågans vikt i förevarande fall, något närmare ingå på denna sida af undersökningen, hvilken naturligen sammanfaller med den diagnostiska.

Härvid är först och främst nödigt att framhålla betydelsen af den funktionsrubbing af nervsystemet under form af en hysterisk neuros, hvaraf P. enligt journalen befinnes lida och särskildt af den concentriska ehuru oliksidiga förträngningen af syn- och färgfältet, som vid sidan af öfriga anmärkta symptom

eger stort diagnostiskt värde, helst densamma icke kunnat simuleras, äfven om P. egt kändedom om ändamålet med de under nödiga försigtighetsmått här företagna undersökningar, som tjenat att ådagalägga denna neuros, hvilket efter allt att döma icke varit förhållandet.

Vidare är en ärftlig belastning i detta fall mycket sannolik, liksom här äfven kunnat spåras längre tillbaka i tiden rubbningar i den undersöktas psykiska tillstånd, ehuru af mera transitorisk natur, hvilka ej torde hafva passerat alldeles obemärkta af P:s omgifning, om än deras betydelse blifvit misskänd.

Från denna synpunkt sedt ställer sig P:s föregående lif delvis i en annan dager än förut, om det än måste lemnas ofgjordt, i hvad mån de senaste händelserna i samband med P:s häktning kunnat ogynsam påverka hennes nervsystem.

Af särskildt intresse voro det att veta, huruvida ett uppträde, snarlikt det P. till journalen beskrefvit, verkligen egt rum strax före hennes anhållande genom polisen och derpå följande häktning i slutet af Augusti månad, emedan en dylik händelse kunde ega etiologisk betydelse med afseende på de senare iaktagna sjukdomstecknen i detta fall.

Af en polisrapport, som nyligen kommit mig tillhanda angående den undersökning, som den 22 dennes anstälts för utrönande af de omständigheter, under hvilka P. häktades, framgår, att P., som natten mellan den 27 och 28 Augusti d. å. omkring kl. 2¹⁵ af tvenne konstaplar vid prostitutionsafdelningen påträffats utestrykande å Hamngatan, då hon anhållits, icke vägrat medfölja eller vid afförandet gjort något motstånd utan medföljt lugnt och stilla, så att inga som helst kraftåtgärder behöft användas. Denna rapport strider, såsom man lätt kan finna, alls icke mot P:s isynnerhet på sista tiden utförligare och fullt sammanhängande framställning af händelsens förlopp i dess helhet och utesluter icke möjligheten deraf, att P. vid nämnda tillfälle något tidigare varit utsatt för en förskräckelse med eller utan traumatisk påverkan, som kunnat inverka på hennes nervsystem i analogi med sättet för uppkomsten af en traumatisk neuros, förvärra en hos henne antagligen redan befintlig hysteri och sålunda bilda utgångspunkten för en sinnessjukdom, sådan den sedermera iakttagits.

Det ligger under sådana omständigheter intet mot psykiatrisk erfarenhet stridande deri, att P., som efter häktningen enligt andre stadsläkarens utlåtande uppträdt sansadt och lugnt samt ej företedde något som helst tecken till sinnessjukdom, dock kort efter intagningen å centralfängelset befunnits lida af sådan sjukdom. Af ett visst värde är äfven P:s egen under förbättrade tillstånd lemnade uppgift, enligt hvilken hon ej var

sjuk, då hon efter häktningen träffade andre stadsläkaren, ej heller de närmast följande dagarne, men dereinot 3 dagar före intagningen å centralfängelset haft abnorma förnimmelser, hvilka, om de riktigt återgifvits af patienten, med skäl kunna anses såsom förbud till den snart inbrytande sinnessjukdomen.

Bland symptomen under sjelfvä sjukdomsförloppet finnas vissa under den sjukas vistelse å hospitalet iakttagna, hvilka framför andra synas egnade att aflägsna hvarje misstanke om simulation i detta sjukdomsfall.

Hit hör den efter intagningen här genast märkbara amnesien i förening med ett egendomligt »halfvaket» tillstånd (Dämmerzustand) hos den sjuka, symptom, hvilka närmare skärskådade erbjuda drag, som omöjligen kunnat af P. simuleras.

Af de olikartade sinnessvillor, som hos den sjuka uppträdt såväl under vistelsen i centralfängelset som här å hospitalet, må endast nämnas den, som hos henne framkallat föreställningen, att ett lik legat vid hennes venstra sida i sängen under natten. Uppkomsten af en dylik sensibel illusion förutsätter nämligen som vilkor en hemianestesi (funktionel eller organisk); sjelfva formen af sinnessvillan i fråga är ju visserligen kliniskt känd och vetenskapligt förklarad, men är dock både tillräckligt sällsynt och komplicerad, för att i detta fall utesluta möjligheten af simulation.

Efter hvad jag anført, torde diagnosen af detta fall kunna ställas enligt gällande åsichter om den hallucinatoriska förvirringens patologi till en symtomatisk amentia (Meynent), närmare bestämt hysterisk, hallucinatorisk förvirring (hysterisches prothahirtes hallucinatorisches Delirium, v. Krafft-Ebing).

På grund af hvad sålunda förekommit, får jag härmed afgifva det utlåtande:

att Emma Christina P., som intogs den 3 sistlidne Nov. å Stockholms hospital, vid derstädes af mig verkställd undersökning befunnits lida af sinnessjukdom;

att denna sinnessjukdom måste antagas hafva egt bestånd redan någon tid förut under akut form och i allt fall förefunnits redan vid den tid, dåvarande t. f. fängelseläkaren Odenius afgaf sitt första läkareintyg angående P. eller den 8 Sept. detta år;

samt att Emma Christina P., ehuru för närvarande mycket förbättrad, ännu ej kan anses så återställd, att hon kan umbära den vård å hospital, hvartill hon enligt § 23 a) i gällande hospitalsstadga synes berättigad, med mindre än att nödig vård annorstädes henne beredes; hvilket allt härmed af mig på heder och samvete intygas.

Stockholms hospital den 28 Dec. 1896.

E. Hjertström.

Bihang.

Enskilda vårdanstalter för sinnessjuka.

1. Vårdanstalten Holmehus.

Enligt koncessionen för denna anstalt få 12 kvinnor derstädes vårdas samtidigt.

Utrymmet är mycket godt, då det finnes 13 soffrum för patienter förutom isoleringsrummet och de gemensamma rummen. Vid årets början funnos 10 patienter och från Juni månad har anstalten varit fullt belagd med 12 patienter, så att dels en patient måst vänta, tills plats blef ledig, dels flera andra måst avvisas, utan att kunna få inträde.

Inga tvångsmedel hafva blifvit använda, ej heller har isoleringsrummet behöft begagnas. Intet själfmordsförsök har förekommit, om än en eller annan talat derom.

Från år 1896 qvarlågo 10 patienter, 3 intogos under året och en blef utskrifven, 12 qvarlågo vid årets slut. Ingen utskrefs såsom tillfrisknad, men en var vid årets slut i full konvalescens. Af de under året intagna ledo två af tungsinne och en af ursinne.

Af de under de gångna 10 åren intagna hafva 53·8 % tillfrisknat, då sjukdomen egt bestånd före intagningen kortare tid än 2 år, men deremot endast 12·5 % om sjukdomen före intagningen varat längre tid än 2 år.

Dödsfall eller tillfälliga sjukdomar hafva icke under året förekommit.

2. Vårdanstalten Solna sjukhem.

Enligt Kungl. brefvet den 14 Maj 1897 har denna vårdanstalt fått tillstånd att på en gång vårda ytterligare 2 manliga patienter och fanns det sålunda plats för 12 män och 10 kvinnor. Anstaltens område har blifvit utvidgadt, så att det numera omfattar 1½ hektar. Förbättringar i sjukrummen hafva vidtagits.

Förutom öfverläkaren och underläkaren, hvilka bo inom anstaltens område, finnes en sjukvårdspersonal, som består af 4 afdelningssköterskor, 2 undersköterskor, 2 nattsköterskor och 1 manlig vårdare.

Från år 1896 qvarlågo 10 män och 7 kvinnor, under året intogos 14 män och 6 kvinnor. Af de sålunda under året vårdade 24 männen och 13 kvinnorna affördes 16 män och 5 kvinnor, af hvilka 2 män och 3 kvinnor affördes såsom tillfrisknade,

5 män såsom förbättrade, 5 män och 1 kvinna såsom oförbättrade samt 4 män och 1 kvinna såsom döda. Vid årets slut qvarlågo 8 män och 8 kvinnor.

I afseende på sjukdomsformen ledo 1 man och 2 kvinnor af de under året intagna af tungsinne, 2 män och 1 kvinna af ursinne, 1 man och 1 kvinna af förryckthet, 3 män och 1 kvinna af svagsinnet, 7 män af sinnessjukdom med förlamning och 1 kvinna af sinnessjukdom med fallandesot.

Liksom under föregående år har ett stort antal af de intagna utgjorts af sådana, som ledo af sinnessjukdom med förlamning, nämligen 50 % af alla under året intagna män, under det å Stockholms hospital 25 % och å statens samtliga anstalter för sinnessjuka 7·2 % af de under året intagna männen ledo af sinnessjukdom med förlamning. I sammanhang härmed står också den låga tillfriskningsprocenten för de gångna fyra åren eller 25 % och dödligheten under redovisningsåret, eller 12·5 %.

3. Vårdanstalten Katrinelund.

Enligt koncessionen för denna anstalt få 10 kvinnor vårdas samtidigt derstädes.

Utrymmet är tillräckligt, då det utom isoleringsrummen finnes 8 soffrum för patienter, af hvilka rum ett inrymmer två patienter. Dessutom kan ett af de 4 gemensamma rummen utan olägenhet användas och möbleras som soffrum. Vid början af året hade anstalten 9 patienter och från Juni månad har den varit fullt belagd. De 3 sist intagna hafva varit nödsakade att vänta på plats längre eller kortare tid och dessutom hafva ganska många sjuka måst avvisas utan att kunna få inträde.

Under redovisningsåret vårdades 14 patienter, 9 qvarliggande från föregående år och 5 intagna under året. Af de vårdade affördes 4 och 10 qvarlågo till följande år. Af de intagna ledo 1 af tungsinne, 3 af ursinne och 1 af sinnessjukdom med förlamning. Ingen af de afförda hade tillfrisknat. Den allmänna tillfriskningsprocenten under de gångna sex åren af anstaltens verksamhet har uppgått till 21·7 %. Dödsfall eller tillfälliga sjukdomar hafva å anstalten ej förekommit under redovisningsåret.

